

SMB-BEDRIFTER OG FORMUESSKATT

EMPIRI OG STATISTIKK OM FORMUESSKATT OG
KAPITALTILGANG FOR SMB-BEDRIFTER

SEPTEMBER 2020

INNHold

HOVEDFUNN.....	4
SMB-SEGMENTET OG FORMUESSKATTEN I 2020	6
Formuesskattens omfang for SMB-segmentet.....	6
Skattebidraget fra SMB-segmentet og personer med moderat kapitalbeholdning	11
Sysselsetting og formuesskatteposisjoner.....	13
EGENKAPITAL OG SMG-SEGMENTET	16
Egenkapitalemisjoner fordelt etter bedriftsstørrelse og kapitalkilde	18
Norsk og utenlandsk eierskap	28
BETYDNINGEN AV SMB-BEDRIFTER I ØKONOMIEN	31
Sysselsetting	32
Omsetning	34
Næringsfordeling.....	36
APPENDIKS	38

OM RAPPORTEN

Medlemsbedriftene til SMB Norge har et bredt og langvarig engasjement i å få avviklet formuesskatten på næringsrelatert kapital, også omtalt som formuesskatt på arbeidende kapital. Som et bidrag til det faglige grunnlaget i formuesskattedebatten har SMB Norge bestilt en rapport som sammenstiller relevant statistikk og forbedrer kunnskapsgrunnlaget om formuesskatt og verdiskaping, med et hovedfokus på SMB-segmentet.

Rapporten inneholder ny empirisk data om egenkapitaltilgang etter finansieringskilde for ulike bedriftsgrupper, som er utarbeidet av professor Amir Sasson på BI. Dette empiriske grunnlaget viser at norsk privat kapital uten sammenligning er hovedkilden når SMB-bedrifter trenger egenkapital for etablering, vekst og omstilling. En implikasjon av dette er at rammevilkår for norsk risikokapital vil ha betydning for omfanget av kapitaltilgangen for de fleste norske bedrifter, og dermed også aktivitetsnivået i økonomien. Rapporten inneholder også en oversikt over SMB-bedrifters omfang i økonomien.

NyAnalyse AS er et uavhengig rådgivnings- og utredningselskap med spisskompetanse innen samfunnsøkonomisk analyse, arbeidsliv og næringspolitikk, beregninger tilknyttet skatt, verdiskaping og ringvirkninger, samt bærekraftig omstilling. Funn og konklusjoner i denne utredningen representerer NyAnalyses egne faglige vurderinger.

Oslo, 30. september

Villeman Vinje

Ansvarlig prosjektleder

RAPPORTEN ER UTARBEIDET AV

Villeman Vinje, partner og seniorøkonom

Martin Sundhaugen, analytiker

Empirisk datagrunnlag utarbeidet av professor Amir Sasson ved Handelshøyskolen BI

HOVEDFUNN

Formuesskatten rammer flest SMB-eiere og personer med moderat kapitalmengde i næringsvirksomhet.

98 prosent av alle som betaler formuesskatt på arbeidende kapital – 425 000 personer – er SMB bedriftseiere eller har moderat kapitalbeholdning investert i næringsvirksomhet direkte eller indirekte.

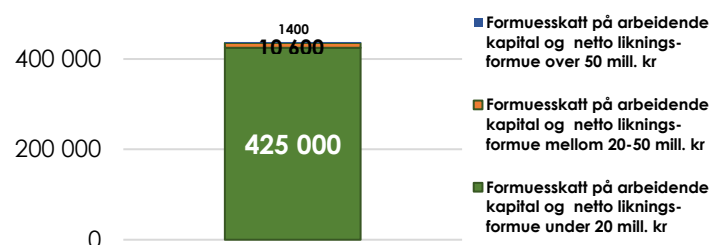
Formuesskatten er betydelig for SMB-eiere og personer med moderat kapitalmengde i næringsvirksomhet.

SMB-eiere og personer med moderat kapitalbeholdning investert i næringsvirksomhet direkte eller indirekte betaler til sammen om lag 3 mrd. kroner i formuesskatt på arbeidende kapital. Dette kommer i tillegg til annen formuesskatt, utbytteskatt og inntektsskatt. Formuesskatten på arbeidende kapital er totalt sett 8,2 mrd. kr.

«SMB-eiere, mv»-gruppen estimeres å betale om lag 90 mrd. kroner i skatt.

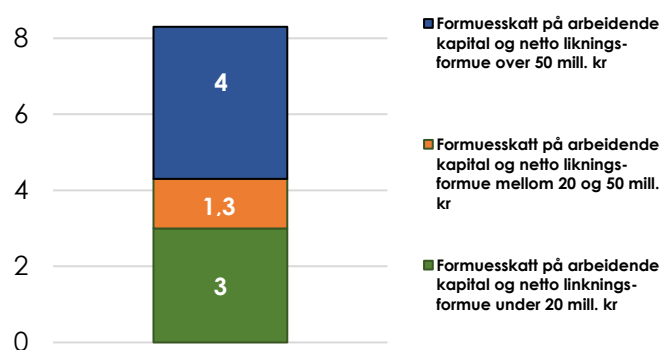
Kun 3 prosent av skattebidraget fra SMB-eiere og personer med moderat kapitalmengde i næringsvirksomhet estimeres å være formuesskatt på arbeidende kapital. Utbytteskatten alene er over 3 ganger større og formuesskatt på private aktiva utgjør 4,4 mrd. kr.

Estimert fordeling av personer som betaler formuesskatt mellom gruppene «Småbedriftseier, mv», «Mellomstore bedriftseier, mv.» og «Storbedriftseier, mv». 2020.

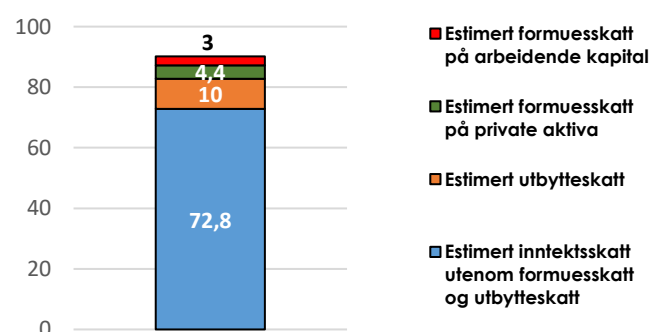
Kilde: NyAnalyse, basert på tallgrunnlag fra Finansdepartementet

Estimert proveny betalt i formuesskatt på næringsrelatert, arbeidende kapital for gruppene «Småbedriftseier, mv», «Mellomstore bedriftseier, mv.» og «Storebedriftseier, mv». Mrd. kr. 2020

Kilde: NyAnalyse, basert på tallgrunnlag fra Finansdepartementet

Estimert skatt for gruppen «Småbedriftseier, mv», skatteyttere med formuesskatt på arbeidende kapital og netto likningsformue under 20 mill. kroner, Mrd. kroner. 2019

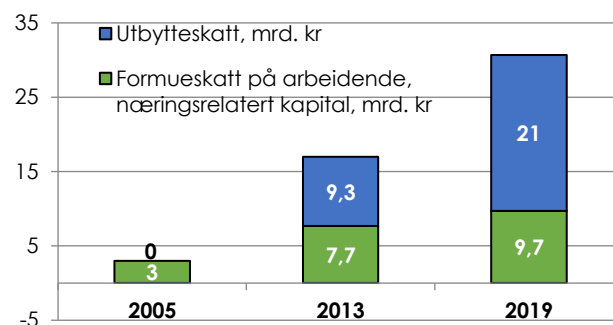

Kilde: NyAnalyse, basert på tallgrunnlag fra Finansdepartementet.

Det personlige skattebidraget på eierskap av bedrifter og arbeidsplasser utgjør om lag 30 mrd. kroner. En tidobling siden 2005.

Det samlede personlige skattebidraget ved eierskap og investeringer i bedrifter og arbeidsplasser har steget betydelig. I 2005 var formuesskatt på arbeidende kapital om lag 3 mrd. 2019-kroner og det var ingen utbytteskatt. I 2019 har dette steget til over 30 mrd. kroner.

Formuesskatt på arbeidende kapital og estimat på utbytteskatt. 2005, 2013 og 2019. Inflasjonsjustert, milliarder 2019-kroner

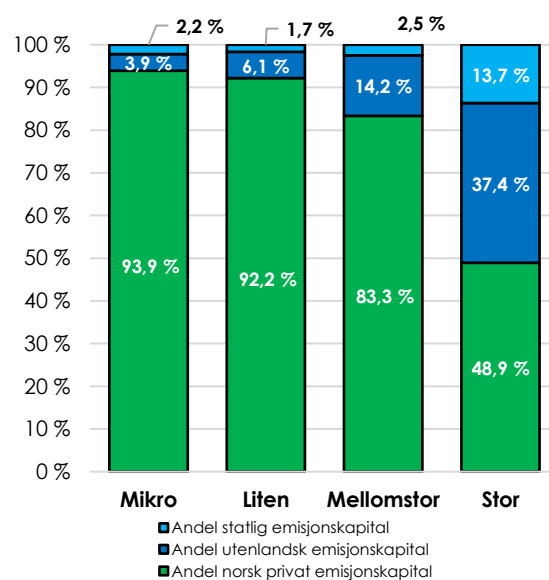

Kilde: NyAnalyse, basert på tallgrunnlag fra Finansdepartementet

Kapitalmarkedet har svakheter i SMB-segmentet. Over 90 % av egenkapital reist i 2015 ble stilt til rådighet av norsk, privat kapital.

I debatten om formuesskatt på arbeidende kapital ignoreres ofte virkningen den indirekte har på verdiskaping gjennom kapitalmarkedet. Empiriske data fra 2015 viser at norsk privat kapital uten sammenligning er viktigste egenkapitalkilde for SMB-segmentet. Implikasjonen av dette er at formuesskatten virker negativt inn på investeringsnivå og innretning, dvs. aktiviteten i økonomien.

Prosentvis fordeling av emisjonsvolum i Norge utenom Oslo og Akershus. Inndelt etter bedriftsstørrelse (eiendeler) og kapitalkilde. 2015

Kilde: BI v/ prof. Amir Sasson | NyAnalyse

Samlet vurdering:

Formuesskatt på arbeidende kapital virker negativt på investeringer og aktiviteten i SMB-segmentet. Det hevdes at formuesskatt er nødvendig for å skattlegge de mest formuende på egnet måte. Dette gjelder ikke SMB-eiere og mindre investorer i næringsaktivitet. 98 prosent av alle som betaler formuesskatt på arbeidende kapital har under 20. mill. kr i netto likningsformue og til sammen betaler de 3 mrd. kroner i denne skatten. SMB-gruppen står for over 2/3 av alle identifiserte arbeidsplasser eid av personer i formuesskatteposisjon.

Økes bunnfradraget i formuesskatten til 20 mill. kroner vil de negative virkningene av formuesskatt for hoveddelen av private arbeidsgivere i formuesskatteposisjon forsvinne.

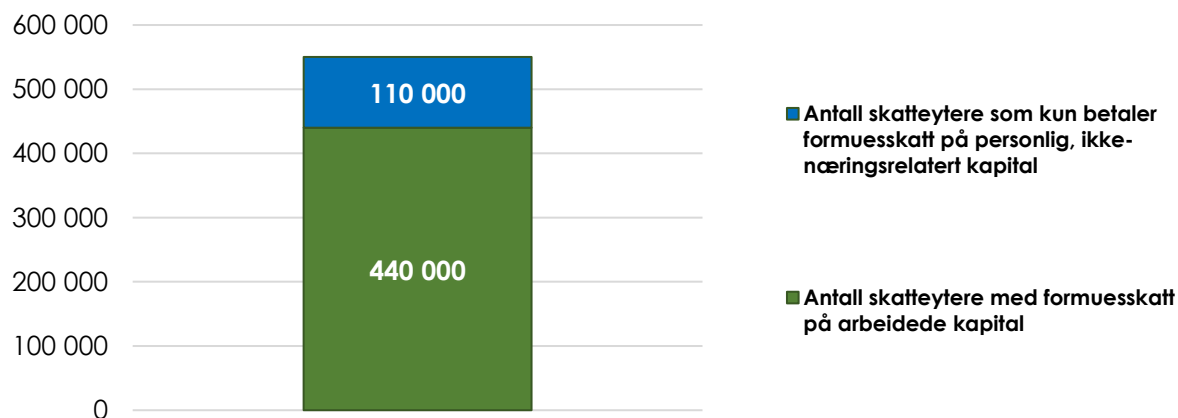
SMB-SEGMENTET OG FORMUESSKATTEN I 2020

Dette kapitlet gir en oppdatert statistikk og beregninger av omfang og innretning på formuesskatt på arbeidende kapital, et faktagrunnlag som ikke fast presenteres i offentlig statistikk. Tallgrunnlaget som er benyttet er i hovedsak utarbeidet av Finansdepartementet i de senere års budsjettbehandlinger, supplert med regnskapstall fra SSB og empiriske grunnlagsdata fra BI ved professor Amir Sasson.

Formuesskattens omfang for SMB-segmentet

Finansdepartementet har i et budsjettsvar opplyst om at det i 2020 er om lag 500 000 personer som vil betale formuesskatt. Dette fordeler seg mellom om lag 100 000 personer som betaler formuesskatt på privat, ikke-næringsrelatert kapital og 400 000 personer som også betaler formuesskatt på næringsrelatert, arbeidende kapital. I et annet budsjettsvar henviser Finansdepartementet til at det er om lag 550 000 personer som betaler formuesskatt, men dette anslaget er ikke fordelt mellom privat og arbeidende kapital. Legges forholdsbrøken fra det avrundede estimatet til grunn, tilsvarer det at det er om lag 440 000 personer som betaler formuesskatt på arbeidende kapital i 2020.

Figur 1: Estimert antall skatteyttere som betaler formuesskatt på hhv. kun privat, ikke-næringsrelatert kapital, og også på arbeidende, næringsrelatert kapital i 2020

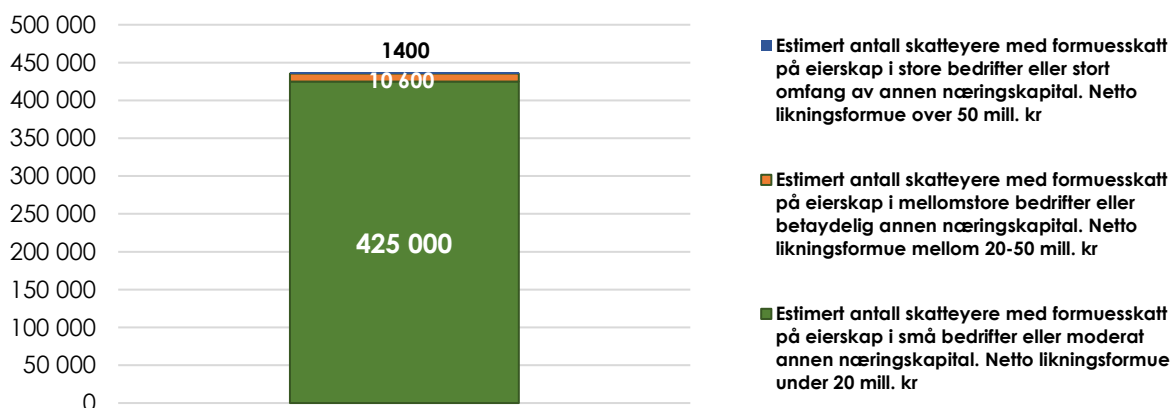
Kilde: NyAnalyse, basert på tallgrunnlag fra Finansdepartementet

Finansdepartementet har i tilgjengelig tallmateriale for 2020 ikke oppgitt fordeling av formuesskatt på arbeidende kapital etter formue, men om man tar utgangspunkt i situasjonen i 2019, så går det an å estimere fordelingen av formuesskatten på arbeidende kapital i 2020 etter netto likningsformue.

Innerste ring i figur 2 viser fordelingen av de som estimeres å betale formuesskatt på arbeidende kapital etter netto likningsformue. Disse betaler normalt og formuesskatt på private aktiva, som primærbolig, fritidsbolig, bil og båt, så netto likningsformuen reflekterer både likningsverdien av private aktiva og ulike næringsrelaterte aktiva. Likningsverdien av bedrifter vil variere og unoterte bedrifter er normalt verdsatt med lavere likningsverdi enn børsnoterte bedrifter siden deres verdsettelse er basert på bokført kapital mens. Finansdepartementets tallgrunnlag angir ikke eiere av SMB-bedrifter, men om man velger å definere at eierskap i små bedrifter eller moderat beholdning av finansaktiva og annen næringsrelatert kapital som netto likningsformue under 20 mill. kroner, inklusiv deres private aktiva, så er det om lag 425 000 personer i denne gruppen. Det utgjør om lag 98 prosent av alle som betaler formuesskatt på arbeidende kapital eller om lag 77 prosent av alle som betaler formuesskatt.

Definerer man de som har likningsformue på mellom 20 og 50 mill. kroner som representanter for mellomstore bedrifter, utgjør dette om lag 8 300 personer og om lag 2 prosent av alle som betaler formuesskatt på arbeidende kapital. De som har likningsformue over 50 mill. kroner utgjør om lag 3 700 personer, eller under 1 prosent av alle som betaler formuesskatt på arbeidende kapital. Av disse er det om lag 1 400 personer som har netto likningsformue over 100 mill. kroner. Er formålet å treffe de superrike, er dagens formuesskatt lite treffsikker.

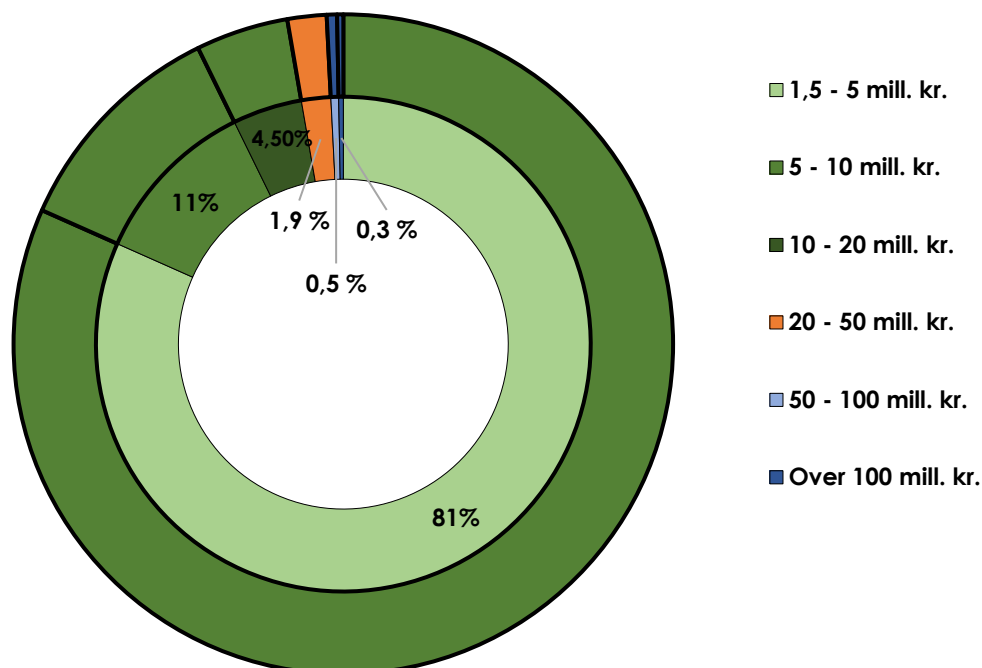
Figur 2: Estimert fordeling av personer som betaler formuesskatt mellom gruppene «Småbedriftseier, mv.», «Mellomstore bedriftseier, mv.» og «Storebedriftseier, mv». 2020

Kilde: NyAnalyse, basert på tallgrunnlag fra Finansdepartementet

Figur 3: Estimert fordeling av antall personer som betaler formuesskatt på arbeidende kapital, etter netto likningsformue i 2020 (indre ring)

Ytre ring indikerer med grønn farge estimert eierskap i en mindre bedrift eller moderat beholdning av finansaktiva og annen næringsrelatert kapital, oransje farge indikerer eierskap i mellomstor bedrift eller betydelig beholdning av finansaktiva og annen næringsrelatert kapital mens blå farge indikerer eierskap i en stor bedrift eller stor beholdning av finansaktiva og annen næringsrelatert kapital.

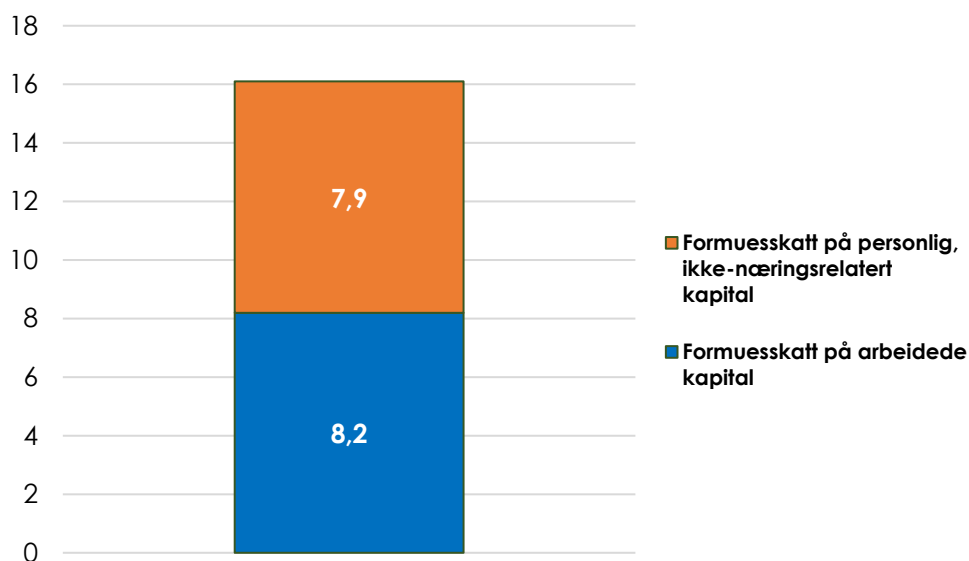

Kilde: NyAnalyse, basert på tallgrunnlag fra Finansdepartementet

Med endringene som ble vedtatt i Revidert nasjonalbudsjett 2020, hvor koronakrisepakken inngikk og verdsettelsesrabatten for aksjer og driftsmidler ble økt fra 25 til 35 prosent, er formuesskatten av Finansdepartementet estimert å utgjøre 16,1 mrd. kroner i 2020. Dette fordeler seg nesten likt mellom formuesskatt på personlig, ikke-næringsrelatert kapital (slik som primærbolig, fritidsbolig, bil, fritidsbåt, bankinnskudd, mv.), som utgjør 7,9 mrd. kroner, og formuesskatt på næringsrelatert, arbeidende kapital, som utgjør 8,2 mrd. kroner. Det er her verdt å merke seg at hoveddelen av formuesskatten på personlig, ikke-næringsrelatert kapital betales av personer som også betaler formuesskatt på arbeidende kapital. Skulle formuesskatt på arbeidende kapital bli avviklet, slik regjeringspartiene og Frp tok til orde for ved skattereformen av 2016, vil personer med formuesskatt på næringskapital fremdeles betale hoveddelen av formuesskatt på private aktiva.

Det er og verdt å merke seg at i det opprinnelige statsbudsjettet for 2020 som ble vedtatt i fjor høst var verdsettelsesrabatten på aksjer og driftsmidler satt til 25 prosent. Det gjorde at den opprinnelige vedtatte formuesskatten på arbeidende kapital, og derved formuesskatten totalt sett, var 1,5 mrd. kroner høyere.

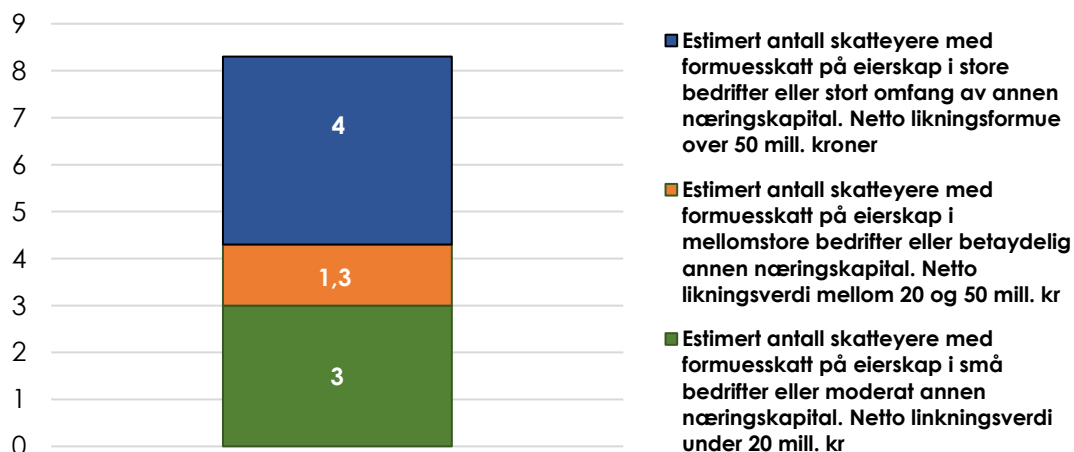
Figur 4: Formuesskatt fordelt på personlig, ikke-næringsrelatert kapital og næringsrelatert, arbeidende kapital. Mrd. kr. 2020

Kilde: NyAnalyse, basert på tallgrunnlag fra Finansdepartementet

Hvis man tar utgangspunkt i fordelingen på betalt formuesskatt på arbeidende kapital mellom de tre bedriftseier-gruppene vist i figur 2 og 3 så fremtrer det et helt annet bilde enn antallsfordelingen gir. «Småbedriftseier, mv» gruppen, de med samlet netto likningsverdi under 20 mill. kroner, skattlegges for eierskap av/i småbedrifter eller har moderate finans- eller annen næringskapital, betaler til sammen om lag 3,0 mrd. kroner i formuesskatt på arbeidende kapital, som utgjør om lag 36 prosent av totalen i 2020. Gruppen «Mellomstore bedriftseiere, mv» står for om lag 1,0 mrd. kroner, som utgjør 16 prosent. Gruppen «Store bedriftseiere, mv» står for om lag 4,0 mrd. kroner, som utgjør 48 prosent av totalen. Av dette betales 3,0 mrd. kroner av de med likningsformue over 100 mill. kroner.

Figur 5: Estimert proveny betalt i formuesskatt på næringsrelatert, arbeidende kapital for gruppene «Småbedriftseier, mv», «Mellomstor bedriftseier, mv.» og «Stor bedriftseier, mv». Mrd. kroner. 2020

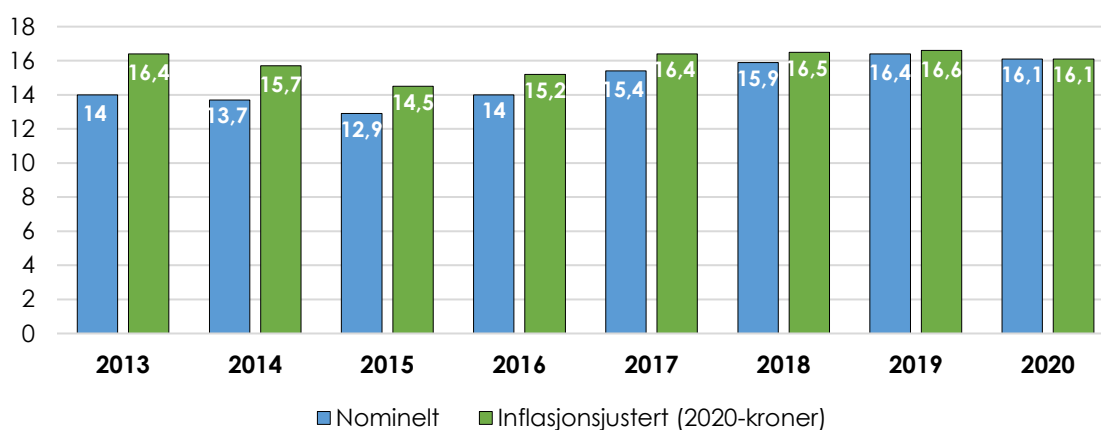

Kilde: NyAnalyse, basert på tallgrunnlag fra Finansdepartementet

Figur 6 viser utviklingen i samlet formuesskatt fra 2013 til 2020 og figur 7 viser utviklingen i formuesskatt på arbeidende kapital i samme periode. De inflasjonsjusterte verdiene (i 2020-kroner) er også inkludert i begge figurene. Med endringene vedtatt i forbindelse med Revidert statsbudsjett for 2020 estimeres formuesskatten totalt å utgjøre om lag 16,1 mrd. kroner i 2020 for personlige skatteyttere. Det er nominelt om lag 300 mill. kr lavere enn i 2019, men 2,1 mrd. kroner høyere enn i 2013. Tar man utgangspunkt i inflasjonsjusterte anslag var formuesskatten samlet sett 16,4 mrd. kroner i 2013. Det er 300 mill. kroner høyere enn i dag.

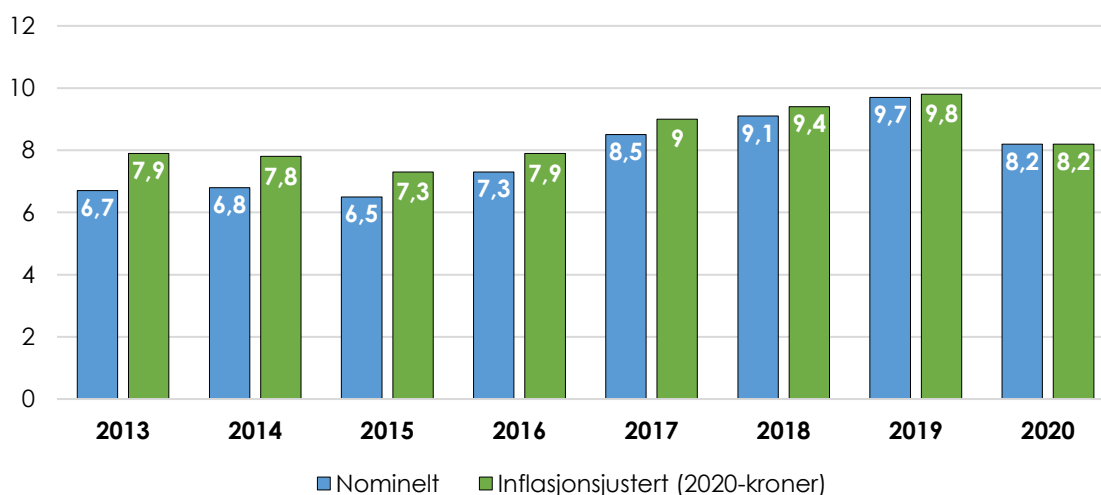
Formuesskatten på arbeidende kapital er om lag 1,5 mrd. kroner lavere i 2020 enn i 2019, og 1,5 mrd. kroner høyere enn i 2013, nominelt målt. Inflasjonsjustert er formuesskatten på arbeidende kapital 300 mill. kroner høyere i 2020 enn den var i 2013 og 1,6 mrd. kroner lavere enn den var i 2019.

Figur 6: Betalt personlig formuesskatt, mrd. kroner, nominelt og inflasjonsjustert (2020-kroner). 2013-2020

Kilde: NyAnalyse, basert på tallgrunnlag fra Finansdepartementet

Figur 7: Formuesskatt på næringsrelatert, arbeidende kapital, mrd. kroner, nominelt og inflasjonsjustert (2020-kroner). 2013 – 2020

Kilde: NyAnalyse, basert på tallgrunnlag fra Finansdepartementet

Skattebidraget fra SMB-segmentet og personer med moderat kapitalbeholdning

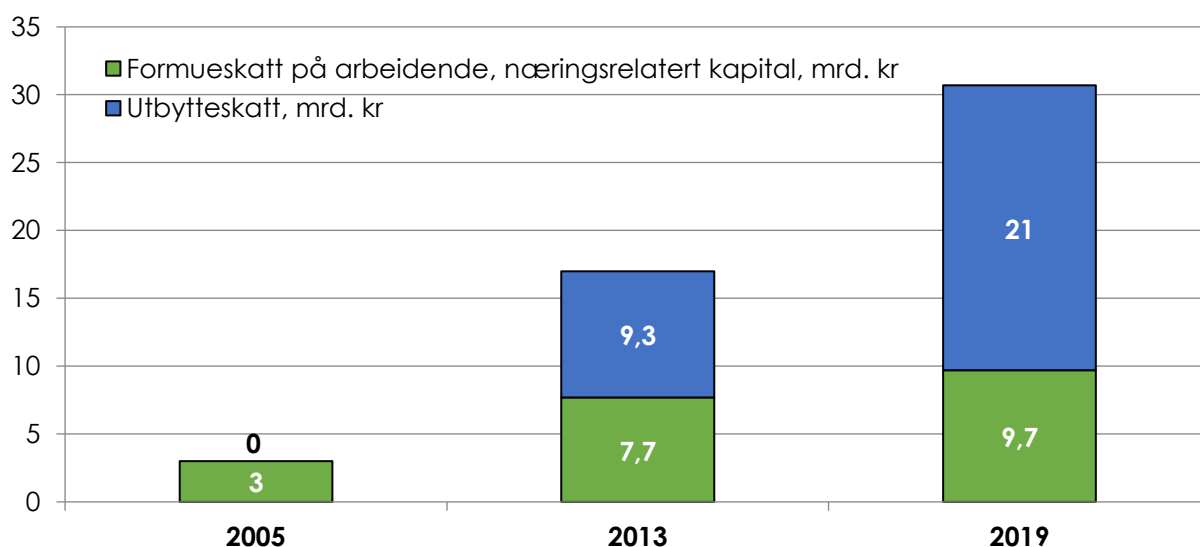
Den samlede private beskatningen av investeringer og eierskap av næringsvirksomhet har økt betydelig de siste 15 år. Før skattereformen av 2006 var samlet kapitalskatt på overskudd i næringsvirksomhet 28 prosent og det var ingen utbytteskatt. Formuesskatt på arbeidende kapital utgjorde om lag 3 mrd. 2019-kroner.

Bondevik 2-regjeringen fikk utredet dette og foreslo innføring av en utbytteskatt, og denne ble vedtatt med et forventet proveny på 3,5 mrd. nominelle kroner i 2006. Stoltenberg II-regjeringen mer enn doblet formuesskatten på arbeidende kapital ved regelendringer og den utgjorde 7,7 mrd. 2019-kroner i 2013. Utbytteskatten var samtidig steget til om lag 9,3 mrd. 2019-kroner, som gav en samlet personlig eierbasert beskatning av næringsvirksomhet på 17 mrd. 2019-kroner i 2013.

I 2019 utgjorde den samlede personlige eierbeskatningen av næringsvirksomhet over 30 mrd. 2019-kroner, med om lag to tredjedeler ved utbytteskatt (estimert til ca. 21 mrd. kroner, inklusiv om lag 5 mrd. kroner i oppjustert beskatning på aksjeavkastning) og om lag en tredjedel ved formuesskatt på arbeidende kapital.

Det foreligger ikke oppdaterte anslag over utbytteskatten for 2020, men legges 2019-nivået til grunn, utgjør den samlede personlige eierbeskatningen av næringsvirksomhet om lag 29 mrd. kroner i 2020.

Figur 8: Formuesskatt på arbeidende kapital og estimat på utbytteskatt. 2005, 2013 og 2019. Inflasjonsjustert, milliarder 2019-kroner

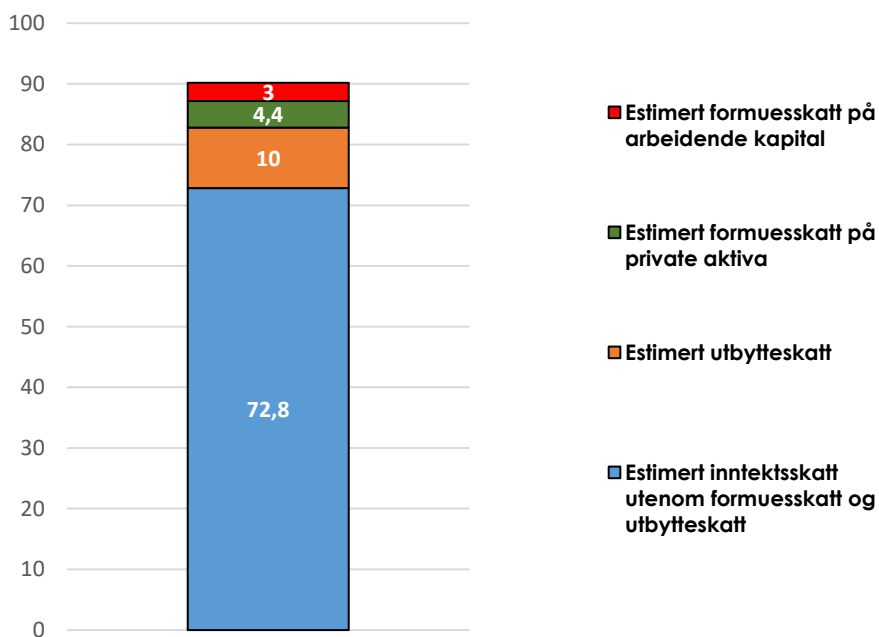
Kilde: NyAnalyse, basert på tallgrunnlag fra Finansdepartementet

Et gjentakende argument som fremmes av de som er positive til formuesskatten er at den er nødvendig for at de rikeste personlig skal betale en «rimelig» skatt. Dette argumentet er på ingen måte relevant for de 425 000 personene som betaler formuesskatt på næringsinvesteringer som har likningsverdi under 20 mill. kroner, også omtalt som «Småbedriftseiere, mv» i denne analysen.

Det samlede skattebidraget fra gruppen «Småbedriftseiere, mv» estimeres å utgjøre om lag 90 mrd. kroner. Av dette er formuesskatt på arbeidende kapital kun estimert å utgjøre 3 mrd. kroner. I tillegg betaler disse 4,4 mrd. kroner i formuesskatt på arbeidende kapital

Innføring av utbytteskatt i 2006 endret debattgrunnlaget om kapitalsskattebidrag på personlig hånd ved næringsinvesteringer. «Småbedriftseiere, mv.» estimeres å betale 10 mrd. kroner i utbytteskatt i 2019. Dette er med andre ord over 3 ganger høyere enn hva de betaler i formuesskatt på arbeidende kapital.

Figur 9: Estimert proveny betalt i formuesskatt på næringsrelatert, arbeidende kapital for gruppen «Småbedriftseier, mv», skatteyttere med netto likningsformue under 20 mill. kroner, Mrd. kroner. 2019

Kilde: NyAnalyse, basert på tallgrunnlag fra Finansdepartementet. Det er ved beregningene forutsatt at det personer med formuesskatt på hhv. kun personlige aktiva og også på næringsaktiva har lik inntekts og skatteprofil.

Syssetting og formuesskatteposisjoner

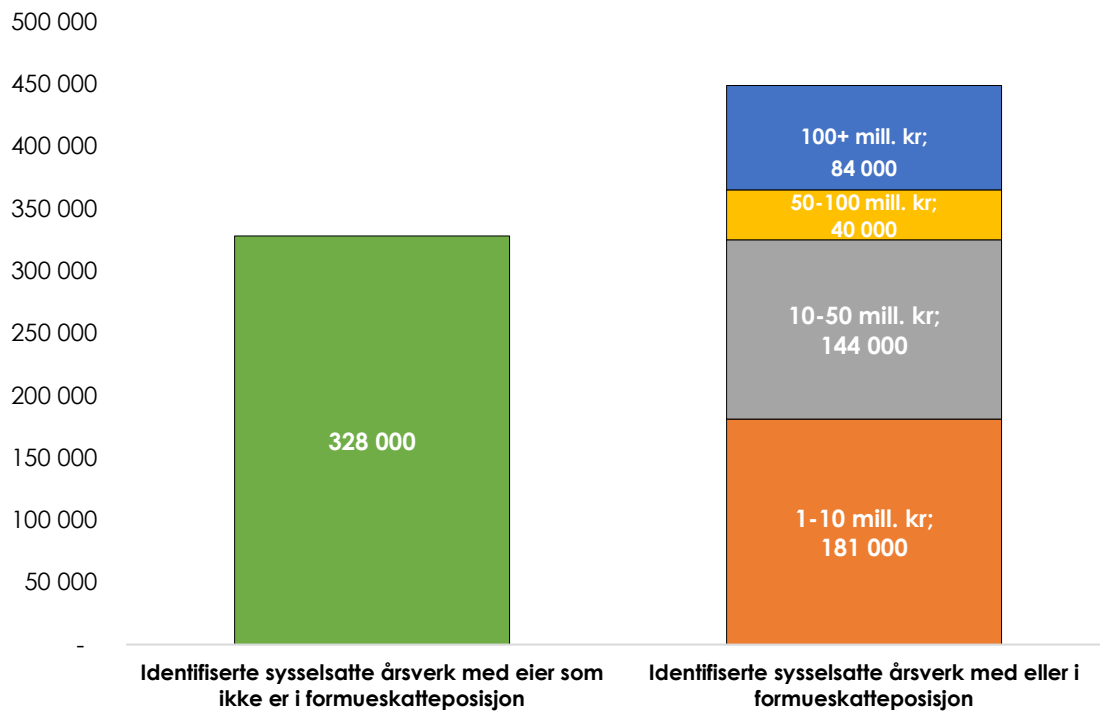
I en tid hvor arbeidsplasser er under press kan det være spesielt relevant å analysere jobbskapingssomfanget i privat sektor koblet til formuesskatteposisjonene til bedrifter som er privat eid.

Databasen til BI ved professor Amir Sasson gjør det mulig å koble bedriftseierskap med skatteposisjonen til personlige skatteyttere i Norge, herunder mot skatteytternes formuesskatteposisjon. Figur 10 viser den samlede identifiserte syssettingen som norske personlige skatteyttere står bak gjennom sine eierskap i bedrifter, justert for eierandelen de har. Det er ikke uvanlig med eierkjeder hvor aksjeselskaper eier aksjeselskaper. Endelig personlig eierskap er analysert i opptil fem ledd. Analysen viser derfor kun identifiserte forhold. Reell syssetting i bedrifter eid av norske personlige skatteyttere er noe høyere enn hva som her er identifisert. I 2005 er det identifisert at personlige skatteyttere har bedriftseierskap hvor det, etter at det er justert for den enkelte skatteytters eierandel, syssettes til sammen 644 000 årsverk. Dette øker til 777 000 årsverk i 2015. Det har med andre ord vært en identifisert vekst i syssetting i bedrifter med private bedriftseier på 133 000 årsverk over denne tiårsperioden.

Justert for eierandeler i bedriftene har 58 prosent av årsverkene i 2015 en bedriftseier som er i formuesskatteposisjon og betaler formuesskatt (450 000 årsverk), mens 42 prosent er syssettsatt i bedrifter hvor den personlige eiere ikke er i formuesskatteposisjon (328 000 årsverk). De 58 prosentene av årsverkene i 2015 med personlige skatteyttere som eiere, som også er i formuesskatteposisjon, fordeler seg med 23 prosentpoeng med eiere med netto likningsformue på mellom 1 og 10 millioner kroner (181 000 årsverk), 19 prosentpoeng med eiere med netto likningsformue på mellom 10 og 50 mill. kroner (144 000 årsverk), 5 prosentpoeng med eiere med netto likningsformue på mellom 50 og 100 mill. kroner (40 000 årsverk) og 11 prosentpoeng med eiere med netto likningsformue på over 100 mill. kroner (84 000 årsverk).

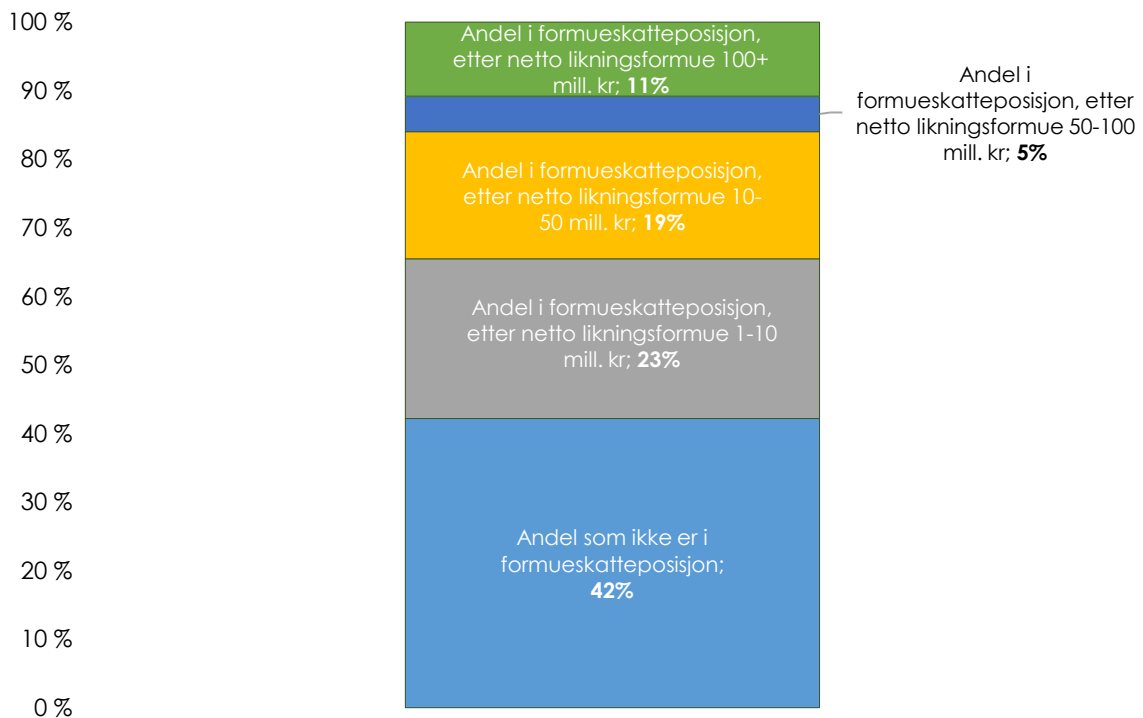
Hvis man definerer SMB-eiere til å ha netto likningsformue på opptil 50 mill. kroner, står med andre ord SMB-bedriftseiere med identifisert syssetting for om lag 325 000 årsverk. Dette utgjør 72 prosent av all identifisert syssetting i privateide bedrifter av de som er i formuesskatteposisjon. Inkluderer man alle identifiserte syssettsatte årsverk av personlig eide bedrifter uavhengig av formuesskatteposisjon, utgjør de ansatte i SMB-bedrifter hvor eier betaler formuesskatt 42 prosent, slik figur 11 viser.

Figur 10: Sysselsatte årsverk med identifisert norsk personlig skatteyter som bedriftseier og fordeling etter eiernes formuesskatteposisjon. 2015

Kilde: BI v/ prof. Amir Sasson | NyAnalyse

Figur 11: Fordeling av identifiserte sysselsatte årsverk i bedrifter eid av personlige skatteyttere, fordelt etter netto likningsformue. 2015

Kilde: BI v/ prof. Amir Sasson | NyAnalyse

Analysen av sysselsetting på BI-data er gjennomført på identifiserte sysselsatte årsverk i privateide bedrifter. Det kan være nyttig å relatere dette til den samlede sysselsettingen i Norge i 2015. I figur 12 er BI-tallene forsøkt koblet til SSBs tall på samlet sysselsetting, hvor samlet sysselsetting i privat sektor er fratrukket de sysselsatte i bedrifter med identifisert privat eier, som enten er i formuesskatteposisjon eller ikke. Av 2 588 000 sysselsatte i 2015 var 1 774 000 i privat sektor mens 814 000 var i offentlig sektor. 450 000 av de sysselsatte i privat sektor arbeider i bedrifter med identifisert eier i formuesskatteposisjon, tilsvarende 25 prosent. Av disse er 325 000 sysselsatt i SMB-bedrifter med eier i formuesskatteposisjon, tilsvarende om lag 18 prosent av alle sysselsatte i privat sektor.

Figur 12: Fordeling av alle ansatte i 2015, etter privat og offentlig sektor, med fordeling av identifiserte private eieres formuesskatteposisjon

Kilde: BI v/ prof. Amir Sasson | NyAnalyse

EGENKAPITAL OG SMG-SEGMENTET

Det store flertallet av bedrifter er små og mellomstore. Rammevilkårene disse opererer under er viktig for den samlede sysselsettingen i privat sektor. Formuesskattedebatten tar ofte utgangspunkt i de største bedriftene og deres eiere. SMB Norge melder om et bredt engasjement blant deres medlemmer om å få formuesskatten på arbeidende kapital avviklet.

Få emner har over lenger tid reist større engasjement enn formuesskatten i den norske offentligheten. Siden emnet ikke er nytt, skulle man derfor tro at kunnskapsgrunnlaget om dens omfang og virkninger på verdiskaping var godt. Det er ikke tilfellet. Formuesskatten har de senere tiår blitt avviklet i de aller fleste utviklede land. Det gjør at formuesskatt har vært et lite studert emne innen internasjonal akademia. Formuesskatt utelates ofte fra akademiske studier av ulike skattearters virkning, og i den grad den behandles blir den ofte primært analysert ut ifra hvilken virkning den har på husholdningenes sparing og forbruk. Over tid finansieres formuesskatt på arbeidende kapital normalt ved å trekke ut kapital fra bedriften som det pålegges formuesskatt på, noe som reelt gjør at formuesskatt på arbeidende kapital er en bedriftsrelatert skatt som virker gjennom eiernes privatøkonomi. Det gjør at formuesskatt på arbeidende kapital over tid har innvirkninger på bedriftsallokeringer av kapital mellom aktuelle investeringer og nivået på investeringer i bedriften.

Formuesskatt på arbeidende kapital virker på bedrifter gjennom to hovedkanaler – direkte på aktiviteten til bedriften som det pålegges formuesskatt på og indirekte gjennom kapitalmarkedet.

1: Den direkte virkningen på den enkelte private bedrift med eier i formuesskatteposisjon.

Formuesskatten har en rekke negative virkninger på verdiskaping og bedrifters aktivitet. Det at kapitalbeholdning skattlegges uavhengig av oppnådd resultat gir seg utslag i effekter som redusert kapitalnivå grunnet at eier(e) må ta ut kapital gjennom utbytte eller lønn, svekking av risikotaking i bedrifter som virker vridende på hvilke produkter og tjenester bedriften velger å investere i og utvikle, samt konkurransesituasjonen til bedriften relatert til konkurrenter i både det norske markedet og internasjonalt som ikke belastes med formuesskatt.

Det som eksisterer av forskning på virkninger av formuesskatt på arbeidende kapital har i hovedsak tatt for seg formuesskattens direkte virkninger på berørte eiere og deres

bedrifter. Dette er forhold som samfunnsøkonomer ofte ikke anser som problematiske for økonomien samlet sett, ettersom det ofte legges til grunn at formuesskattens svekkelse av forholdene til bedrifter som har eiere som må betale formuesskatt kompenseres ved at andre bedrifter «fyller tomrommet» og ekspanderer der formuesbeskattede bedrifter mister konkurranseposisjon eller ikke investerer. Dette kapitlet tilfører ny empiri som indikerer at denne forutsetningen trolig ikke stemmer for små og mellomstore bedrifter.

2: Den indirekte virkningen gjennom kapitalmarkedet.

Dette gir seg primært utslag i omfanget av ekstern risikokapital som er tilgjengelig for bedrifter gjennom kapitalmarkedet og påvirker nivået av privat risikokapital som er tilgjengelig til bedrifter. Større bedrifter har normalt tilgang til internasjonal kapital, både ved egenkapitalinnhenting og gjennom obligasjonsmarkedet, men dette er ofte ikke tilfellet for unge, små og mellomstore bedrifter. Disse må ofte primært eller utelukkende basere seg på det norske risikokapitalmarkedet, som påvirkes av særskatter på norsk privat kapital, slik som formuesskatten.

Det svake kunnskapsgrunnlaget for virkningene av formuesskatt på verdiskaping og arbeidende kapital er reflektert i relevante offentlige utredninger de senere år.

Scheel-utvalget (NOU 2014:13 Kapitalbeskatningen i en internasjonal økonomi) utarbeidet det faglige grunnlaget for den siste skattereformen, som ble iverksatt fra 2016. Det ble brukt noen sider på å diskutere at en del norske bedrifter ikke hadde tilgang til det internasjonale kapitalmarkedet, men dette ble ikke tallfestet eller estimert. Når konklusjonene skulle trekkes, og anbefalingen om økt skatt på norsk risikokapital ble fremmet, valgte man å se bort fra dette forholdet, som ble vurdert til å ha mindre betydning.

I 2017 ble Kapitaltilgangsutvalget nedsatt. Det skulle «vurdere om kapitalmarkedene i Norge effektivt kobler kapitalbesittere og kapitalsøkere», herunder gjennomgå de viktigste kapitalkildene og bla. «vurdere om det er spesielle utfordringer i enkelte deler av landet, for ulike bransjer eller for små og mellomstore bedrifter.». Utvalget konkluderte med kapitalmarkedet overordnet fungerte godt, men fremmet flere forslag til forbedringer. De argumenterte bla. for at formuesskatten burde avvikles av kapitalallokeringsmessige grunner. Det ble dokumentert at norsk privat kapital stod for minst halvparten av alle egenkapitalemisjoner i 2015 og basert på samtaler med næringslivsaktører så konkluderte utvalget med at det var «krevende egenkapitaltilgang til bedrifter med behov i størrelsesorden opp til 20 mill. kroner.» Denne rapporten bringer ny empiri som understøtter

Kapitaltilgangsutvalgets vurdering av at det er svakheter i egenkapitalmarkedet for små og mellomstore bedrifter, da disse primært er henvist til norsk privat risikokapital, hvor aktiviteten og innretningen dempes og vris av formuesskatten på arbeidende kapital.

Egenkapitalemisjoner fordelt etter bedriftsstørrelse og kapitalkilde

Dette kapitlet bringer ny empiri og viser at kilden for emisjonskapital for hoveddelen av egenkapital for bredden av bedriftene i Norge stammer fra norsk, privat kapital. Når det fra SMB-bedrifter generelt meldes om begrenset eller ingen tilgang til utenlandsk egenkapital, indikerer dette at egenkapitalmarkedet for SMB-bedrifter er preget av markedssvikt. Dette har konsekvenser for etablering, vekst, omstilling og overlevelse for SMB-bedrifter, og derved den langsiktige vekststyrken til økonomien.

Samlet oversikt

Datagrunnlaget fra BI ved professor Amir Sasson gir oversikt over gjennomførte egenkapitalemisjoner de fire siste årene før den siste skattereformen ble iverksatt i 2016, fra 2012 til 2015. Før en går nærmere inn på fordelingen av gjennomførte emisjoner i de ulike bedriftsstørrelsene datagrunnlaget dekker, er det nyttig å se på hovedbildet i analyseperioden. Tabell 1 under viser den totale oversikten over emisjonskapital og de emisjonsavtalene som ble gjennomført i alle norske bedrifter i perioden 2012-2015, hvor både noterte og unoterte aksjeselskaper inngår. Som tabellen viser, steg det totale emisjonsvolumet gradvis i løpet av denne fireårsperioden, fra 41,5 mrd. kroner i 2012 til 64,9 mrd. kroner i 2015. Dette tilsvarer en volumøkning på ca. 56 prosent. Antallet gjennomførte emisjonsavtaler økte med over 1 100 avtaler fra 2012 til 2015, mens det gjennomsnittlige totale emisjonsvolumet per avtale også økte fra 2012 til 2014, men gikk imidlertid noe ned fra 2014 til 2015.

Tabell 1: Totalt emisjonskapital og emisjonsavtaler, summert i alle norske bedrifter, 2012-2015

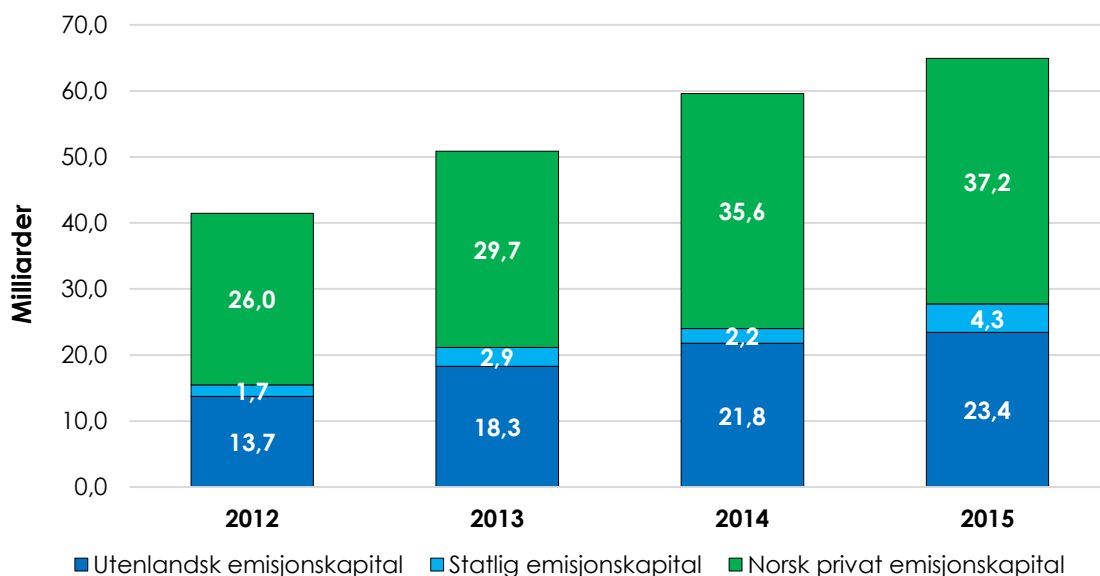
År	Totalt emisjonskapital	Antall emisjonsavtaler	Gjennomsnittlig emisjonsvolum per avtale
2012	41 480 000 000	3 394	12 200 000
2013	50 888 000 000	3 841	13 250 000
2014	59 594 000 000	4 108	14 500 000
2015	64 903 000 000	4 522	14 400 000

Kilde: BI v/ prof. Amir Sasson | NyAnalyse.

Videre er det hensiktsmessig å studere hvilke kapitalkilder som står for finansieringen av disse egenkapitalemisjonene i norske bedrifter. I figur 13 under illustreres det totale emisjonsvolumet i perioden, fordelt etter utenlandsk, statlig og norsk privat emisjonskapital. Figuren demonstrerer tydelig at norsk privat egenkapital står for det høyeste emisjonsvolumet i norske bedrifter, der det har økt fra 26 til 37,2 mrd. kroner i perioden 2012-2015. En kan også observere at det utenlandske emisjonsvolumet har økt med omtrentlig 70 % i samme periode, fra 13,7 til 23,4 mrd. kroner. Det statlige volumet er merkbart lavere enn de to førstnevnte, men har mer enn doblet seg fra 2012 til 2015 (fra 1,7 mrd. i 2012 til 4,3 mrd. kroner i 2015).

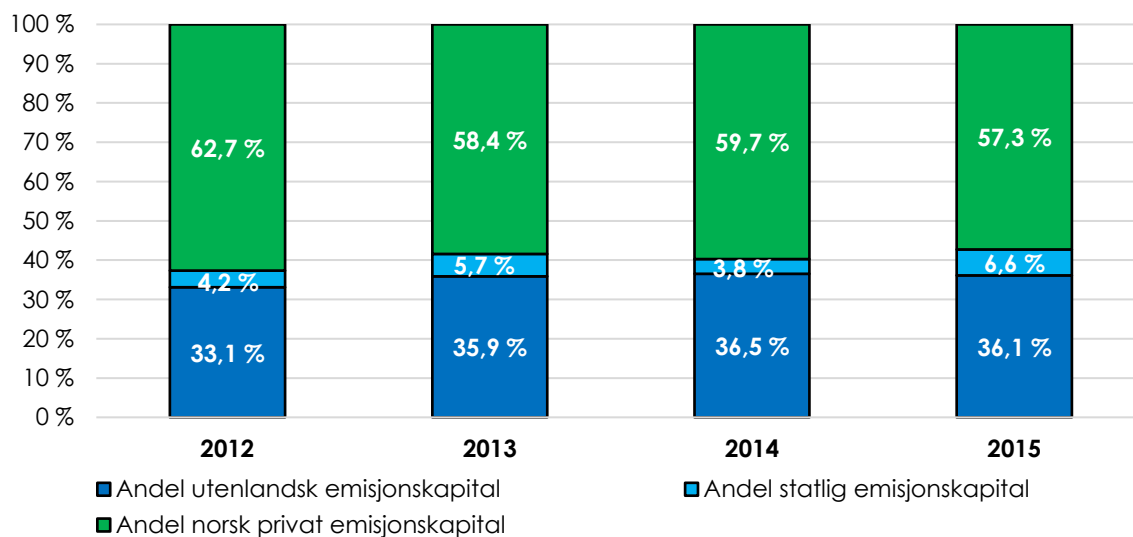
Figur 14 rapporterer den prosentvise fordelingen av emisjoner hvert år i den ovennevnte perioden. Som den viser har i overkant en tredjedel av emisjonene fra 2012 til 2015 vært utenlandske, mens over og i underkant av 60 prosent er finansiert ved norsk privat egenkapital. Dette illustrerer som nevnt at majoriteten av emisjoner gjennomført i norske bedrifter finansieres ved hjelp av norske private kapitalkilder. Det statlige emisjonsvolumet har i samme periode utgjort omtrentlig 4-7 prosent av det totale emisjonsvolumet.

Figur 13: Total fordeling av egenkapitalemisjoner i alle norske bedrifter, 2012-2015. Inndelt etter kapitalkilde. Volum i milliarder

Kilde: BI v/ prof. Amir Sasson | NyAnalyse

Figur 14: Total fordeling av egenkapitalemisjoner i alle norske bedrifter, 2012-2015. Kapitalandeler i prosent

Kilde: BI v/ prof. Amir Sasson | NyAnalyse

Fordeling etter bedriftsstørrelse

I dette kapitlet blir fordelingen av utenlandsk, statlig og norsk privat egenkapital i både volum og andeler, men denne gangen er antall gjennomførte emisjonsavtaler og emisjonsvolumet inndelt etter bedriftsstørrelse. EU opererer med ulike definisjoner for hva som karakteriserer en SMB-bedrift, både etter bedriftens antall ansatte, årlig omsetning, og eiendeler (aktiva) i bedriften. I oversikten som følger under er bedriftene inndelt etter størrelser basert på de totale eiendelene de besitter, målt ved EU-skalaen på størrelse. Tabell 2 viser dette, og deler de norske bedriftene inn i fire følgende størrelser; mikro, liten, mellomstor og stor.

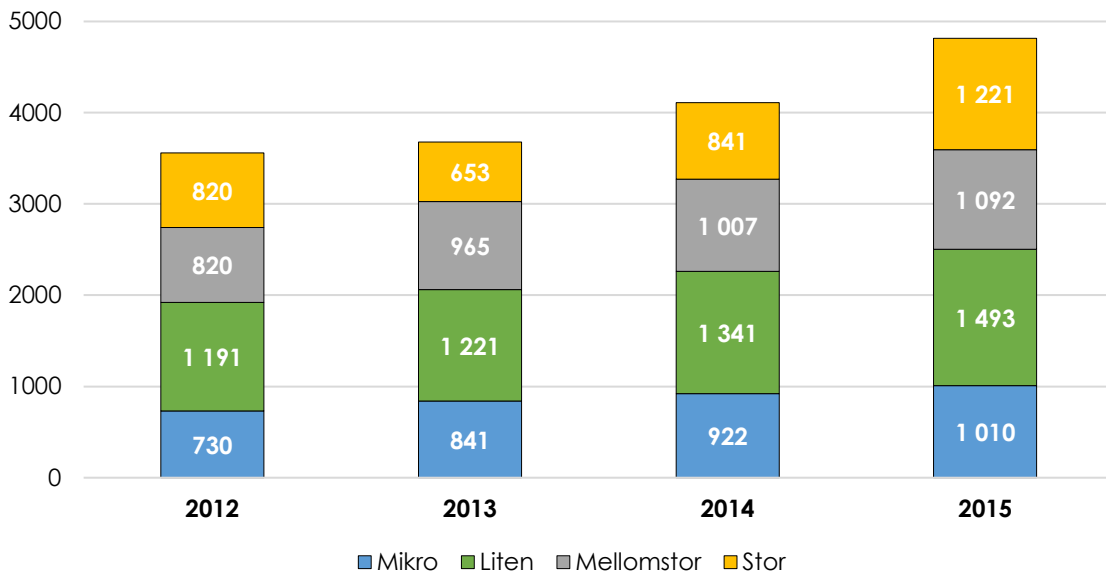
Tabell 2: Bedrifters størrelseskategori inndelt etter eiendeler i bedrift, basert på EUs SMB-definisjon. Størrelse på eiendeler oppgitt i euro og kroner

Størrelses- kategori	Størrelsesorden	Størrelsesorden omregnet til norske kroner
Mikro	Eiendeler < € 2 mill.	Eiendeler < ca. 16 mill. kr
Liten	€ 2 mill. ≤ Eiendeler < € 10 mill.	Ca. 16 mill. ≤ Eiendeler < ca. 82 mill. kr
Mellomstor	€ 10 mill. ≤ Eiendeler < € 43 mill.	Ca. 82 mill. ≤ Eiendeler < ca. 350 mill. kr
Stor	Eiendeler ≥ € 43 mill.	Eiendeler ≥ ca. 350 mill. kr

Kilde: EU-kommisjonen. Omtrentlig omregnet fra euro til norske kroner under analyseperioden (gjennomsnittlig EUR/NOK 2012-2015 = 8,15).

En SMB-bedrift (her definert ved mikro-, liten- og mellomstor bedrift) vil falle innenfor de tre første kategoriene basert på sin aktivastørrelse, der verdien på deres eiendeler ikke kan overstige om lag 350 mill. kroner totalt (omregnet fra euro til norske kroner). Figur 15 illustrerer antall emisjonsavtaler gjennomført per år i perioden 2012-2015 i størrelseskategoriene beskrevet over. Figuren viser at det over denne perioden ble det inngått flest emisjonsavtaler i små bedrifter gjennom alle årene, med rett i underkant av 1 500 emisjonsavtaler i 2015. Mikrobedrifter og mellomstore bedrifter etterfølger de små bedriftene tett når det gjelder antall emisjonsavtaler inngått fra 2012 til 2015, med rett i overkant av 1 000 avtaler tegnet i hver av de to kategoriene i 2015. Det ble tegnet færrest emisjonsavtaler i de store bedriftene i både 2013 og 2014, mens det i 2012 ble gjennomført like mange emisjonsavtaler i både mellomstore og store bedrifter (totalt 820 avtaler i hver av de to kategoriene). I tillegg ser man av figur 15 at antallet gjennomførte emisjonsavtaler i store bedrifter steg relativt mye i 2015, tilsvarende 1 220 tegnede avtaler.

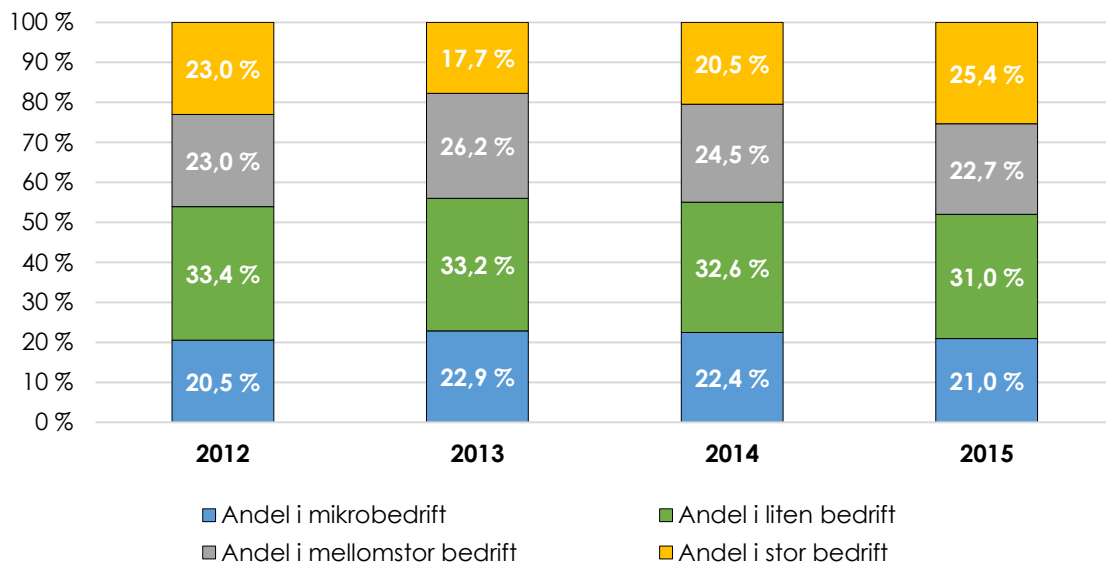
Figur 15: Antall identifiserte emisjonsavtaler i Norge, 2012-2015. Inndelt etter bedriftsstørrelse (eiendeler)

Kilde: BI v/ prof. Amir Sasson | NyAnalyse

Figur 15 synliggjør imidlertid at en betydelig andel av emisjonene gjennomføres i SMB-bedrifter. Figur 16 under illustrerer den prosentvise fordelingen mellom de fire størrelseskategoriene. Figuren viser at henholdsvis 21, 31 og 23 prosent av emisjonene i 2015 ble gjennomført i mikrobedrifter, små bedrifter og mellomstore bedrifter. Dette medfører at SMB-bedriftene sto for omtrentlig tre fjerdedeler av samtlige gjennomførte emisjoner i norske bedrifter dette året.

Figur 16: Fordeling av emisjonsavtaler i Norge, 2012-2015. Inndelt etter bedriftsstørrelse (eiendeler)

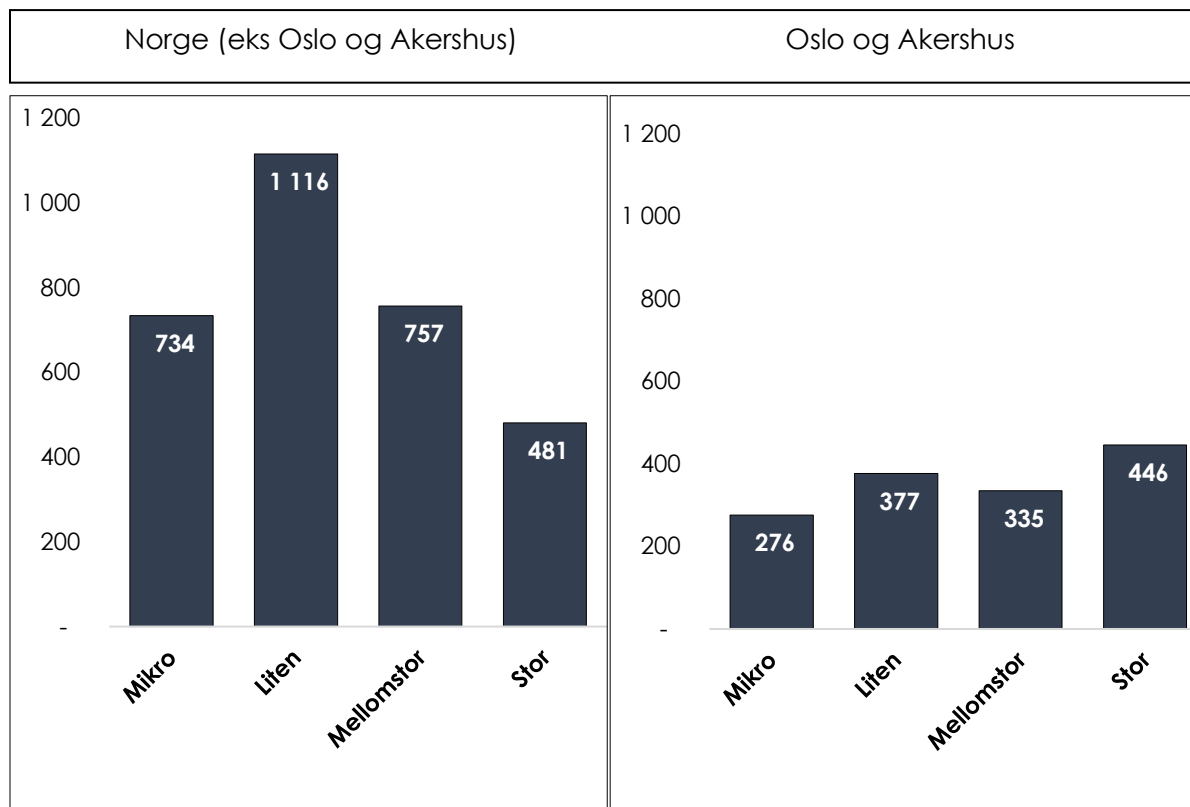

Kilde: BI v/ prof. Amir Sasson | NyAnalyse

De kommende figurene viser fordelingen av emisjonsvolum og emisjonsavtaler i Norge fra 2015 inndelt etter de samme bedriftsstørrelsene, men i dette tilfellet er Oslo og daværende Akershus fylke isolert fra resten av landet. Figur 17 viser først antallet gjennomførte emisjonsavtaler i de to geografiske områdene, der søylediagrammet til venstre (t.v.) representerer hele Norge ekskludert Oslo og Akershus, mens diagrammet til høyre (t.h.) viser avtalene i kun Oslo og Akershus. Diagrammet til venstre i figuren markerer at det i 2015 ble inngått flest emisjonsavtaler i Norge utenfor Oslo og Akershus i små bedrifter (størrelseskategori liten bedrift, 1 116 avtaler), mens mikro- og mellomstore bedrifter utenfor Oslo og Akershus hentet egenkapital i henholdsvis 734 og 757 emisjonsavtaler.

For Oslo og Akershus er imidlertid mønsteret et annet, demonstrert i diagrammet til høyre i figur 17. Her ser en at det ble inngått flest emisjonsavtaler i de store bedriftene i Oslo og Akershus, tilsvarende 446 avtaler i 2015. Det indikerer at store bedrifter, lokalisert i og rundt hovedstaden med totale bedriftseiendeler over ca. 350 mill. kroner, tegnet flest emisjonsavtaler dette året. Begge diagram i figur 17 demonstrerer at SMB-bedriftene står for størsteparten av emisjonene i hele Norge. Oversikten for Norge ekskludert Oslo og Akershus viser at disse henter egenkapital for å vokse også utenfor de sentrumsnære områdene, og forsterker bildet om at kapitaltilgang til disse er svært viktig for å bidra til etablering, vekst og verdiskaping i alle norske lokalsamfunn.

Figur 17: Antall emisjonsavtaler. Inndelt etter bedriftsstørrelse (ved eiendeler) og geografi. 2015

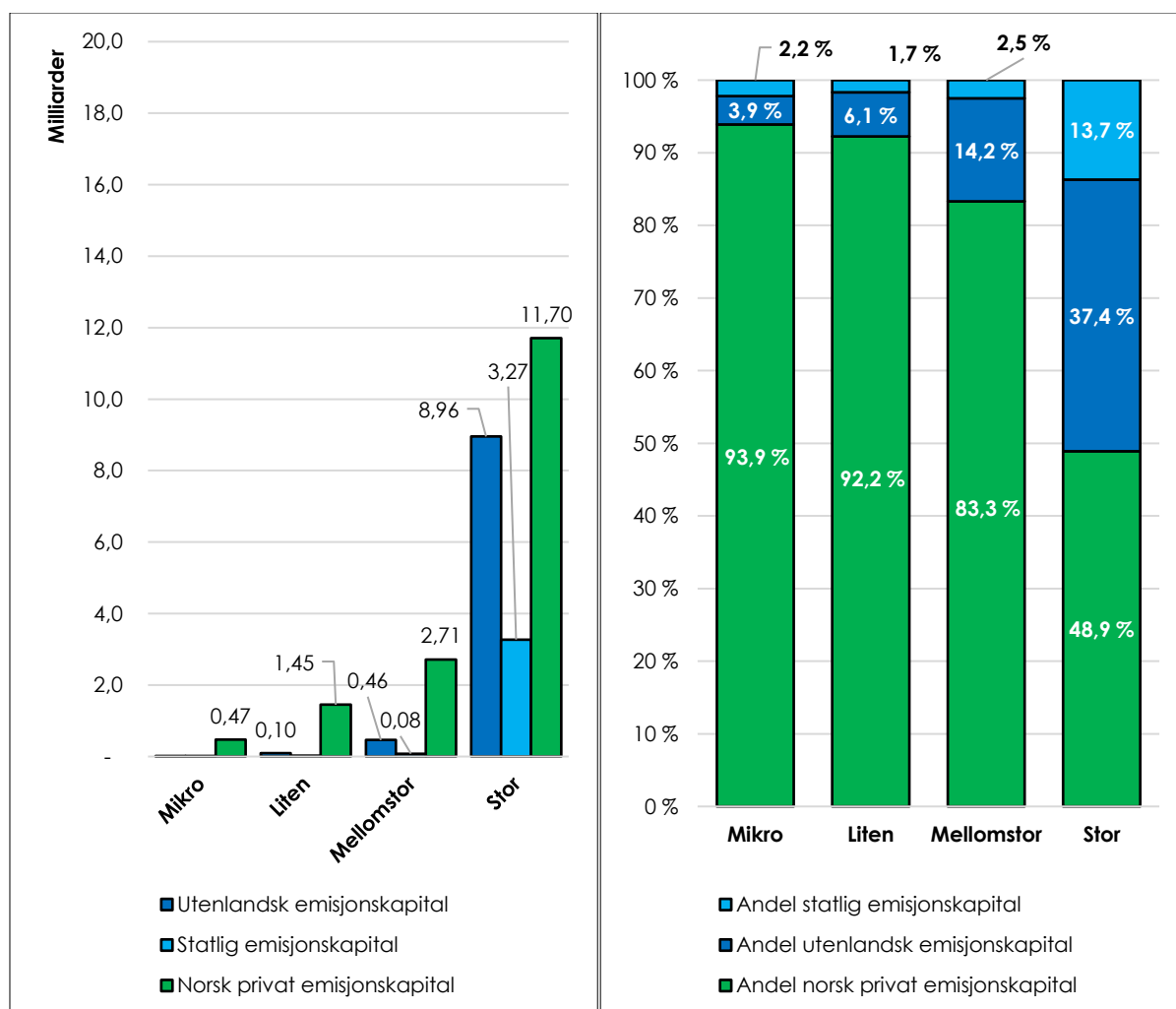

Kilde: BI v/ prof. Amir Sasson | NyAnalyse

Figur 18 og 19 fordeler igjen emisjonsvolumet mellom norsk privat, statlig og utenlandsk egenkapital i de ulike størrelseskategoriene, der figur 18 viser volumet i Norge ekskludert Oslo og Akershus, mens figur 19 viser emisjonsvolumet i kun Oslo og Akershus. Overordnet ser man av de to figurene at det befinner seg et større emisjonsvolum blant SMB-bedriftene utenfor Oslo og Akershus.

Figur 18 illustrerer først fordelingen i Norge ekskludert Oslo og Akershus, der de høyeste volumene ikke overraskende befant seg i de store bedriftene. Volummessig var kun 20 mill. kroner av emisjonskapitalen i mikrobedrifter utenlandsk, omtrent 96 mill. var utenlandsk i små bedrifter, mens 462 mill. var utenlandsk i mellomstore bedrifter dette året. Til sammenligning utgjorde norsk privat egenkapital 470 mill. kroner i mikrobedrifter, 1,45 mrd. i små bedrifter, og 2,7 mrd. kroner i mellomstore bedrifter. Dette understreker at majoriteten (fra 83 til 94 prosent) av egenkapitalen i norske SMB-bedrifter (mikro, liten og mellomstor bedrift) ble stilt av norsk privat kapital i 2015.

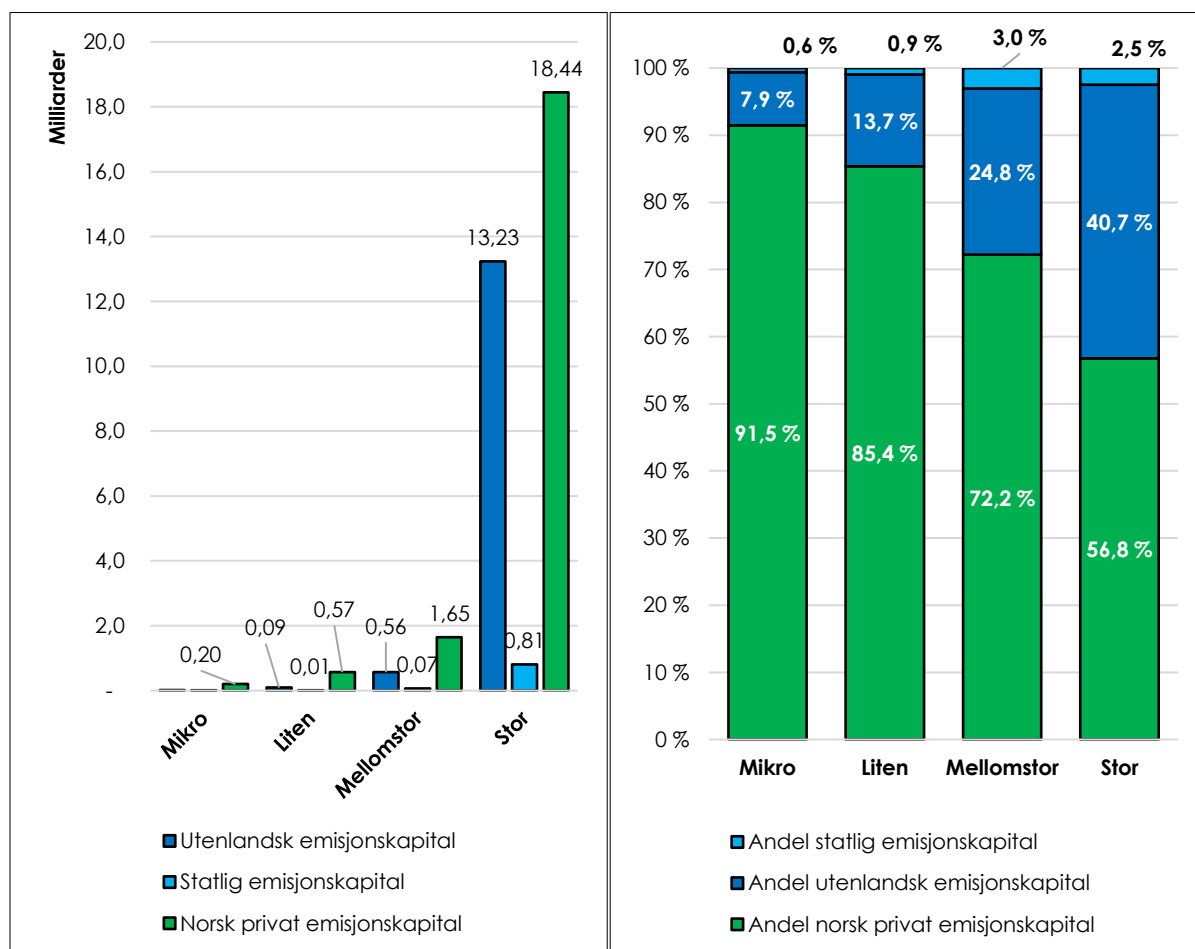
Figur 18: Emisjonsvolum (t.v.) og prosentvis fordeling av emisjonsvolum (t.h.) i Norge ekskludert Oslo og Akershus, 2015. Inndelt etter bedriftsstørrelse (eiendeler) og kapitalkilde. Volum i milliarder og kapitalandeler i prosent.

Kilde: BI v/ prof. Amir Sasson | NyAnalyse

Figur 19 demonstrerer fordelingen av emisjonsvolum i Oslo og Akershus i 2015. Her ser man, til venstre i figuren, at volumene er lavere for SMB-bedriftene sammenlignet med resten av Norge (diagram t.v. i figur 6). I Oslo og Akershus befant det utenlandske emisjonsvolumet seg på 17 mill. kroner i mikrobedrifter, 91 mill. kroner i små bedrifter og 564 mill. kroner i mellomstore bedrifter. Det norske private emisjonsvolumet utgjorde ca. 200 mill. kroner i mikrobedriftene, 570 mill. kroner i de små bedriftene og 1,64 mrd. kroner i de mellomstore bedriftene. Videre ser en av figuren at hovedparten av emisjonene (fra 72 til 92 prosent) også her er finansiert ved hjelp av norsk privat egenkapital (diagram t.h.).

Figur 19: Emisjonsvolum (t.v.) og prosentvis fordeling av emisjonsvolum (t.h.) i Oslo og Akershus, 2015. Inndelt etter bedriftsstørrelse (eiendeler) og kapitalkilde. Volum i milliarder og kapitalandeler i prosent.

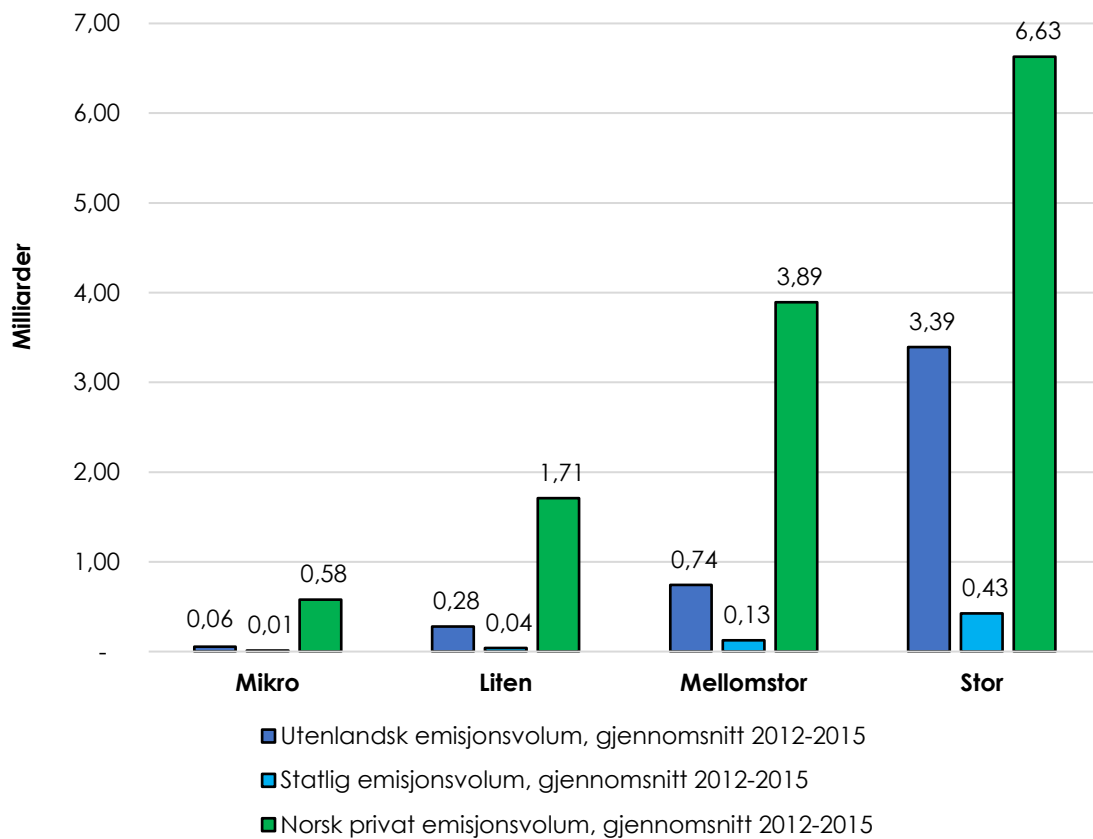
Kilde: BI v/ prof. Amir Sasson | NyAnalyse

Ved å sammenligne figur 18 og 19 ser man dermed at emisjonsvolumet er høyere i SMB-bedriftene utenfor Oslo og Akershus (demonstrert t.v. i figur 6) enn i SMB-bedriftene registrert i Oslo og Akershus (vist t.v. i figur 19). Når det gjelder emisjonsvolumet i de større bedriftene med over 350 mill. kroner i totale bedriftseiendeler er dette høyere i de store bedriftene lokalisert i Oslo og Akershus (både norsk privat og utenlandsk kapital) sammenlignet med resten av landet. Et annet interessant funn er at den statlige kapitalandelen er høyere for de store bedriftene utenfor Oslo og Akershus (13,7 prosent) enn de store bedriftene lokalisert innenfor dette området (2,5 prosent).

Figur 20 illustrerer gjennomsnittlig emisjonsvolum i hele Norge mellom de tre kapitalkildene, basert på de samme bedriftsstørrelseskategoriene. De norske private emisjonsvolumene var desidert høyest i store bedrifter, med et gjennomsnittlig emisjonsvolum på 6,6 milliarder per år i perioden 2012-2015. Også for de mellomstore bedriftene befant det norske private emisjonsvolumet seg på høye nivåer, tilsvarende 3,9 milliarder i gjennomsnitt per år i

samme periode. Vi ser også av figur 20 at andelen utenlandsk egenkapital er 3,4 milliarder i snitt per år blant store bedrifter, men betydelig lavere blant SMB-bedriftene.

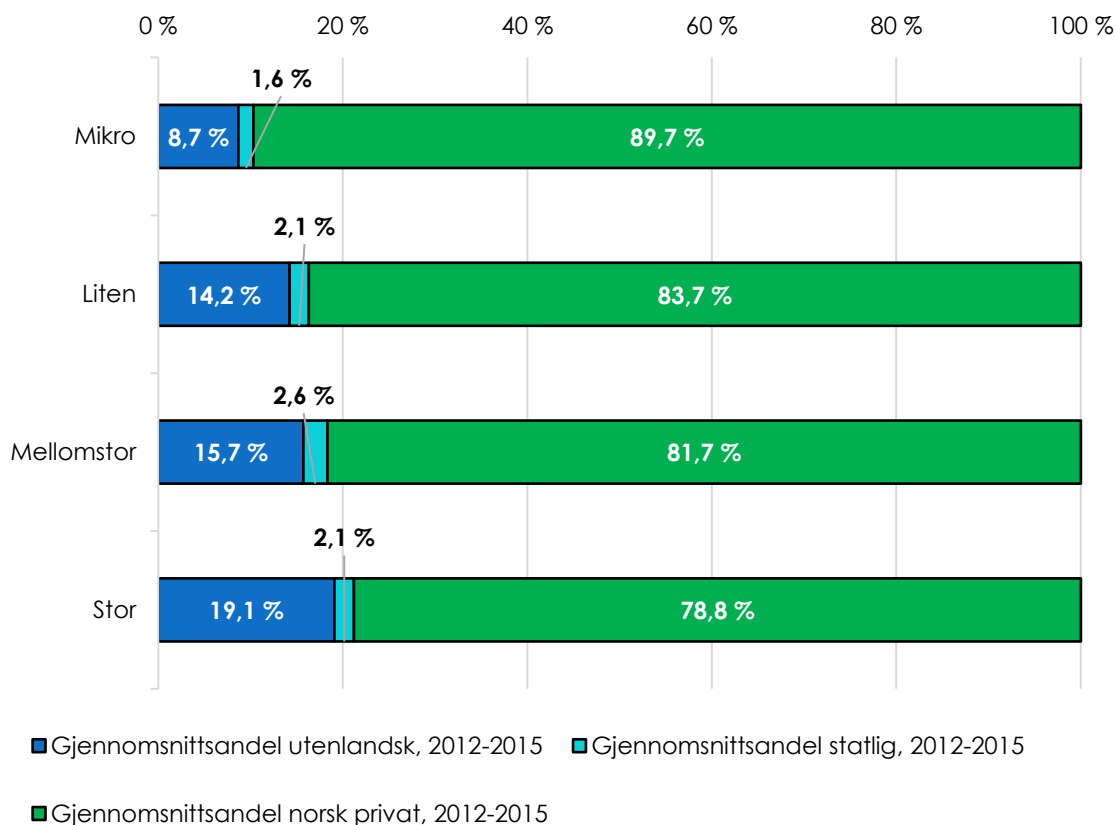
Figur 20: Gjennomsnittlig fordeling av emisjonsvolum i bedrifter i Norge, 2012-2015. Inndelt etter bedriftsstørrelse (eiendeler) og kapitalkilde. Gjennomsnittlig volum i milliarder per år

Kilde: BI v/ prof. Amir Sasson | NyAnalyse

Illustrasjonen i figur 20 viser at norsk privat egenkapital utgjør majoritetsandelen av emisjonsvolumet i alle norske SMB-bedrifter. Figur 21 fordeler emisjonsvolumene i hele Norge igjen mellom de tre kapitalkildene i de tilsvarende størrelseskategoriene. Av figuren fremgår det at den utenlandske andelen var i gjennomsnitt over dobbelt så stor i store bedrifter (19 prosent) sammenlignet med mikrobedrifter (9 prosent) i perioden 2012-2015. For de små (kategori liten) og mellomstore bedriftene befant de utenlandske andelen i snitt seg på henholdsvis 14 og 16 prosent. Fordelingen demonstrerer dermed at den norske private andelen av emisjonsvolumet i perioden er meget høy i alle de fire størrelseskategoriene, hvilket indikerer at i snitt 80 til 90 prosent av de bedriftene som gjennomfører emisjoner henter kapital fra norske private kilder.

Figur 21: Gjennomsnittlig fordeling av emisjonsvolum i bedrifter i Norge, 2012-2015. Inndelt etter bedriftsstørrelse (eiendeler) og kapitalkilde. Gjennomsnittlig kapitalandel i prosent per år

Kilde: BI v/ prof. Amir Sasson | NyAnalyse

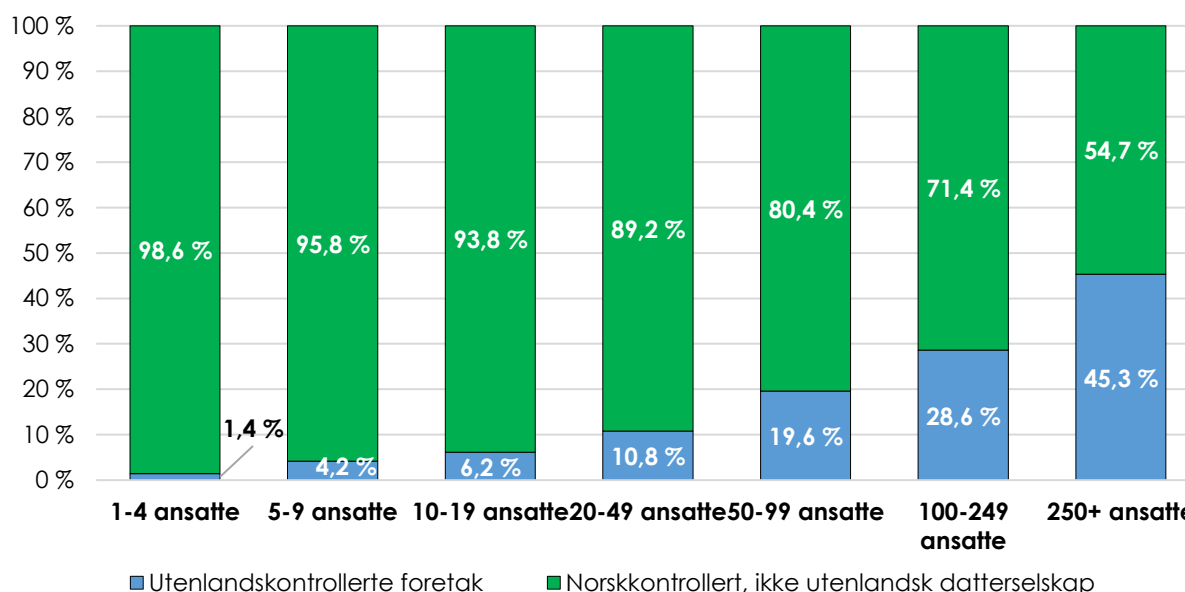
Norsk og utenlandsk eierskap

De empiriske emisjonsdataene fra BI for 2015 er i tråd med data på hvorvidt det er norsk eller utenlandske eiere i norsk næringsliv.

Den vanligste størrelsen på antall ansatte i både utenlands- og norskkontrollerte foretak registrert i norsk næringsliv er 1-4 ansatte. For de utenlandskkontrollerte foretakene hadde omtrentlig 1 900 av disse 1-4 ansatte i 2018, mens drøyt 1 000 av foretakene hadde 5-9 ansatte samme år. Antall foretak med 10-19 og 20-49 ansatte var relativt like, med henholdsvis 900 og 800 foretak i de to sysselsettingsintervallene. For de norskkontrollerte foretakene, definert som alle foretak fratrukket utenlandske datterselskap, er denne minste foretaksstørrelsen den desidert vanligste, der 132 000 foretak hadde 1-4 ansatte samme år. Dernest hadde nesten 24 000 norskkontrollerte foretak 5-9 ansatte, mens ca. 14 000 hadde 10-19 ansatte. Figur 22 under illustrerer fordelingen av antall utenlands- og norskkontrollerte foretak i norsk næringsliv i 2018. Figuren viser tydelig at majoriteten av

SMB-bedrifter i Norge med registrerte ansatte (her definert som foretak med 1-99 ansatte) er norskkontrollerte uten utenlandsk datterselskap. Man ser av figuren at 90-98 prosent av foretakene med under 50 ansatte er norskkontrollerte, mens om lag 8 av 10 foretak med 50-99 ansatte er norskkontrollerte. Dette betyr at i gjennomsnitt 92 prosent av SMB-bedriftene i Norge var norskkontrollerte og uten utenlandsk datterselskap i 2018.

Figur 22: Fordeling av antall utenlands- og norskkontrollerte foretak i norsk næringsliv, 2018. Inndelt etter sysselsettingsintervaller. Andeler i prosent relativt til hele næringslivet

Kilde: SSB

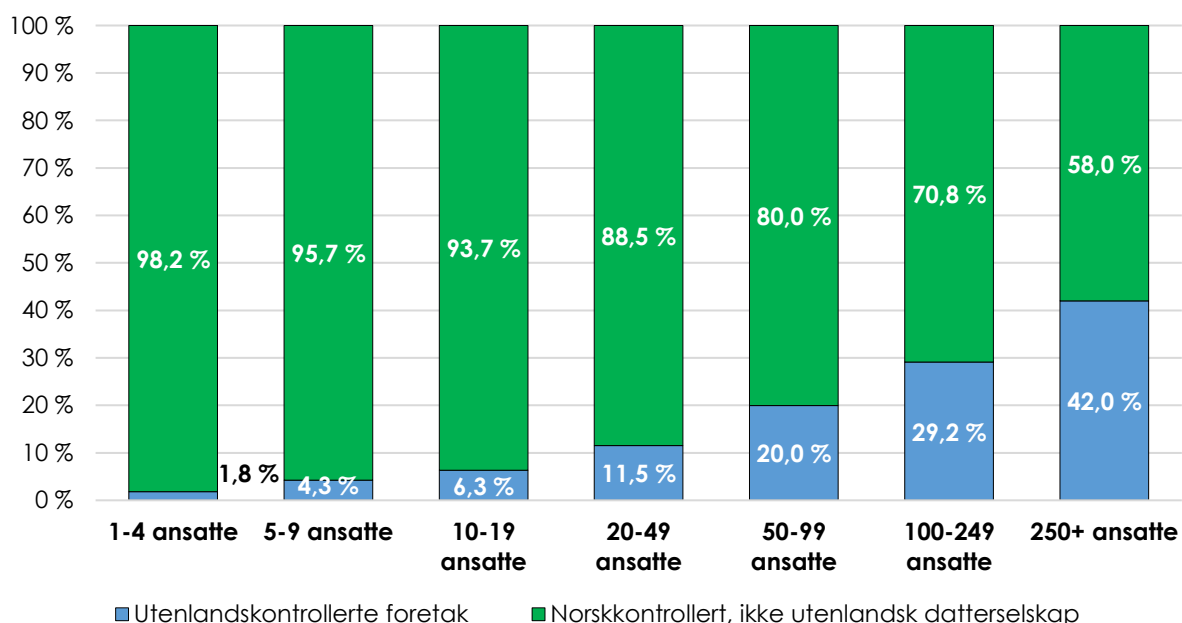
Den utenlandskontrollerte foretaksandelen blir høyere i takt med at antall ansatte stiger. For foretak med 100-249, og 250 eller flere ansatte befant de utenlandskontrollerte andelene seg på henholdsvis 28,6 og 45,3 prosent dette året. Den relative eierandelen til de utenlandskontrollerte foretakene blant større bedrifter har steget de siste årene.

Fordeling etter sysselsatte

Det er også relevant å se nærmere på i hvilke sysselsettingsintervaller de to foretaksgruppene sysselsetter sine ansatte. For utenlandskontrollerte foretak var om lag 216 000 sysselsatt i bedrifter med over 250 ansatte, mens 52 000 var sysselsatt i bedrifter med 100-249 ansatte. Antallet sysselsatte i utenlandskontrollerte foretak med under 100 ansatte var naturligvis lavere, der blant annet 3 900 var ansatt i bedrifter med 1-4 ansatte, 7 000 i bedrifter med 5-9 ansatte, og 12 500 i bedrifter med 10-19 ansatte. For de norskkontrollerte foretakene uten utenlandsk datterselskap er bildet helt annerledes. Her

var 212 000 sysselsatt i de minste bedriftene med 1-4 ansatte, 156 000 ansatt i bedriftene med 5-9 ansatte og 185 000 i bedrifter med 10-19 ansatte. Figur 23 viser igjen fordeling mellom utenlands- og norskkontrollerte foretak, men denne gangen er fordelingen basert på det totale antall sysselsatte i de enkelte sysselsettingsgruppene, og ikke antall foretak. Figuren illustrerer imidlertid et veldig lignende mønster som i figur 22. Ansatte i SMB-bedrifter i ca. 9 av 10 tilfeller er sysselsatt i norskkontrollerte foretak (ikke utenlandsk datterselskap).

Figur 23: Fordeling av sysselsatte i utenlands- og norskkontrollerte foretak i norsk næringsliv, 2018. Inndelt etter sysselsettingsintervaller. Andeler i prosent relativt til hele næringslivet

Kilde: SSB

Samlet vurdering:

Funnene i denne analysen av kilde til emisjonskapital illustrerer at norsk privat egenkapital finansierer hoveddelen av egenkapitalemisjonene i SMB-markedet. Implikasjonen av dette er at innrettingen av rammevilkår for norsk privat kapital, herunder formuesskatt på arbeidende norsk privat kapital, vil ha betydning for hvordan økonomien virker. Begrensninger i tilgang på risikokapital som bedrifter kan benytte til nyetableringer, vekst og omstilling gir relativt sett mindre slik aktivitet.

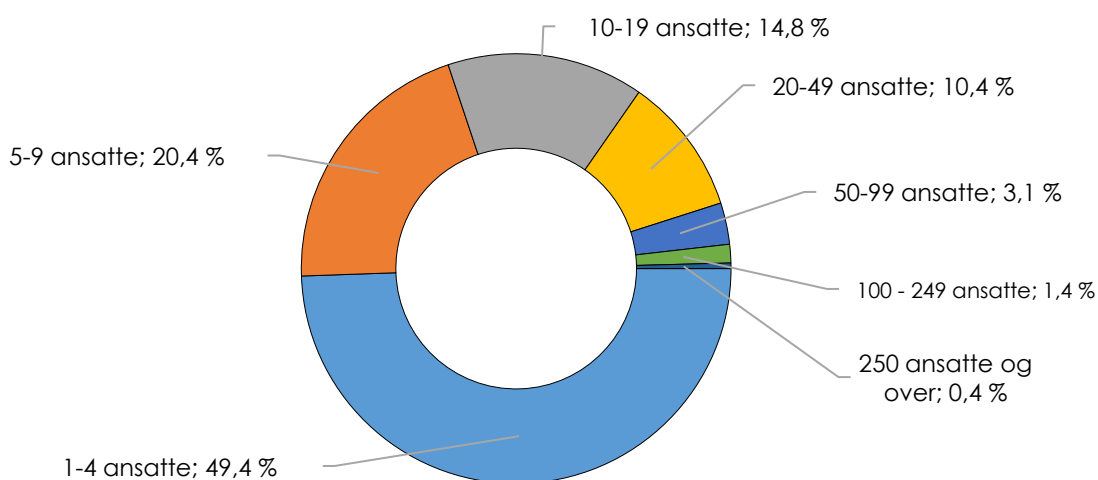
BETYDNINGEN AV SMB-BEDRIFTER I ØKONOMIEN

Små og mellomstore bedrifter (SMB) er selve bærebjelkene i norsk økonomi, og frembringer betydelige samfunnsverdier hvert eneste år. Det er vanlig å operere med ulike størrelsesdefinisjoner av små og mellomstore bedrifter på global basis, men i Norge anser en i de aller fleste tilfeller at de er bedrifter med under 100 ansatte.

Det er slik at hele om lag 388 000 av de virksomhetene som inngår i den totale statistikken hadde ingen ansatte i 2020. Ifølge SSB er i underkant av halvparten (ca. 45 prosent) av disse enkeltmannsforetak. Det eksisterer imidlertid også foretak uten ansatte innenfor aksjeselskap (AS), blant annet innen eiendomsforvaltning, varehandel, finansielle tjenester (holdingselskaper) og bygg- og anleggssektoren. Disse er derfor utelatt fra våre illustrasjoner.

I figur 24 følger SSBs virksomhetsstatistikk der en fordeler bedriftene med registrerte ansatte inn i ulike størrelsesgrupper. Vi ser av figuren at rett i underkant av halvparten (49 prosent) av norske virksomheter med ansatte har 1 til 4 ansatte, etterfulgt av 20 prosent med 5 til 9 ansatte, 15 prosent med 10 til 19 ansatte, 10 prosent med 20 til 49 ansatte, og 3 prosent med 50 til 99 ansatte. Det betyr at SMB-bedriftene utgjorde hele 98,2 prosent av de totalt 203 000 norske virksomhetene med registrerte ansatte i starten av 2020. Andelen virksomheter med 100 eller flere ansatte befant seg derfor på om lag 2 prosent på samme tidspunkt (1,4 prosent med 100 til 249 ansatte og 0,4 prosent med 250 ansatte og over).

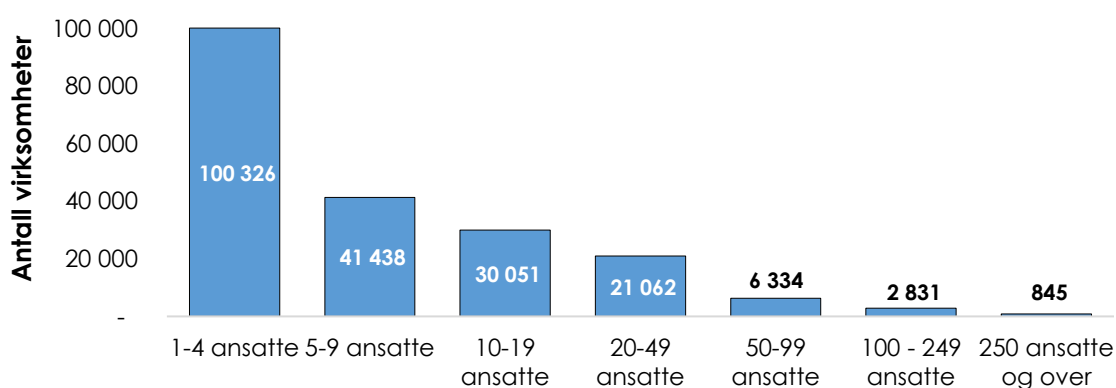
Figur 24: Fordeling av norske virksomheter, 2020. Inndelt etter størrelsesgruppe. Ekskludert virksomheter med ingen registrerte ansatte

Kilde: SSB

Totalt var det registrert nesten 200 000 SMB-bedrifter i Norge i 2020, og i figur 25 under er antallet norske virksomheter brutt ned i ulike størrelsesgrupper basert på antall ansatte i virksomheten. Deretter ser man at den vanligste ansettelsesformen i virksomheter med registrerte ansatte er 1 til 4 ansatte (100 300 virksomheter), etterfulgt av 5 til 9 ansatte (41 400 virksomheter), 10 til 19 ansatte (30 000 virksomheter), 20 til 49 ansatte (21 000 virksomheter) og 50 til 99 ansatte (6 300 virksomheter). Alle de nevnte faller innenfor vanlige definisjoner av en SMB-bedrift basert på antall ansatte, og disse utgjør til sammen den klare majoriteten av det totale antallet virksomheter i Norge.

Figur 25: Antall virksomheter i Norge med ansatte, 2020. Inndelt etter størrelsesgruppe

Kilde: SSB

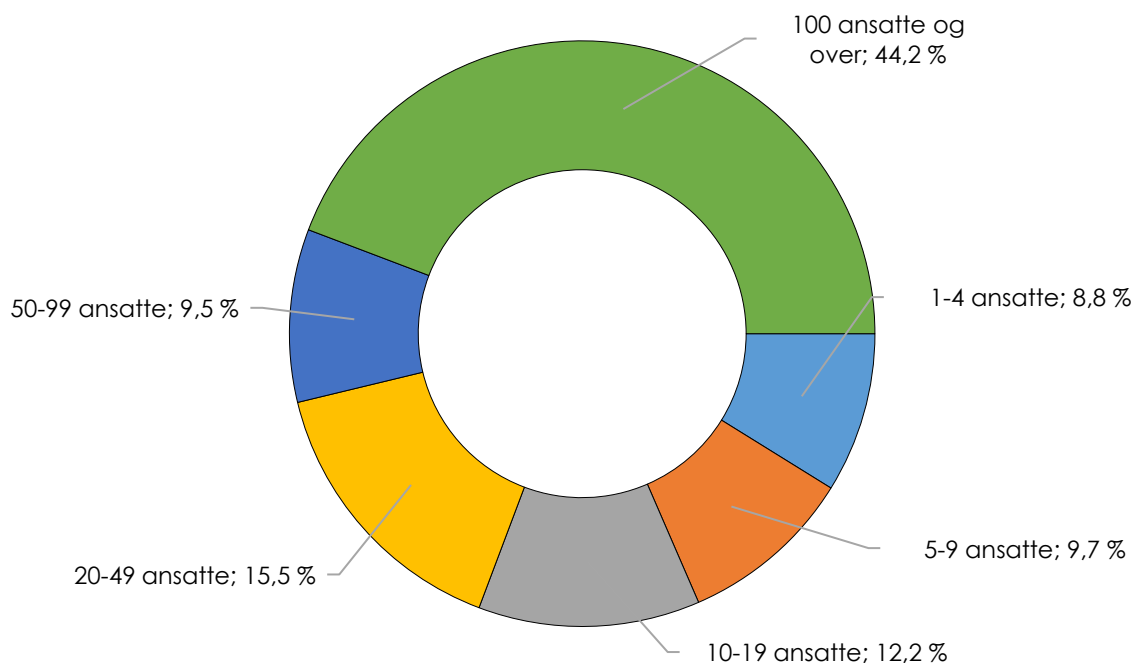
Syssetting

SMB-bedriftene står også for en stor andel av sysselsettingen i norske foretak. Figur 26 og 27 viser fordelingen av sysselsatte i disse foretakene, inndelt etter antall ansatte i foretaket de er ansatt i. Fordelingen i figur 26 illustrerer først at SMB-bedrifter sto for over halvparten (55 prosent) av sysselsettingen i norske foretak i 2019. SSB har utelatt offentlig forvaltning¹ og primærnæringene² fra denne inndelingen av sysselsatte etter størrelses-grupper, da det for eksempel for sistnevnte er slik at det er sekundærnæringene og industrien som videreforedler råvarene fra primærnæringene.

¹ Omfatter offentlig administrasjon og forsvar (84 i SSB-næringsgruppering SN2007).

² Omfatter jordbruk (01), skogbruk (02) og (03) i SN2007.

Figur 26: Fordeling av sysselsatte i norske foretak, 2019. Foretak unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene

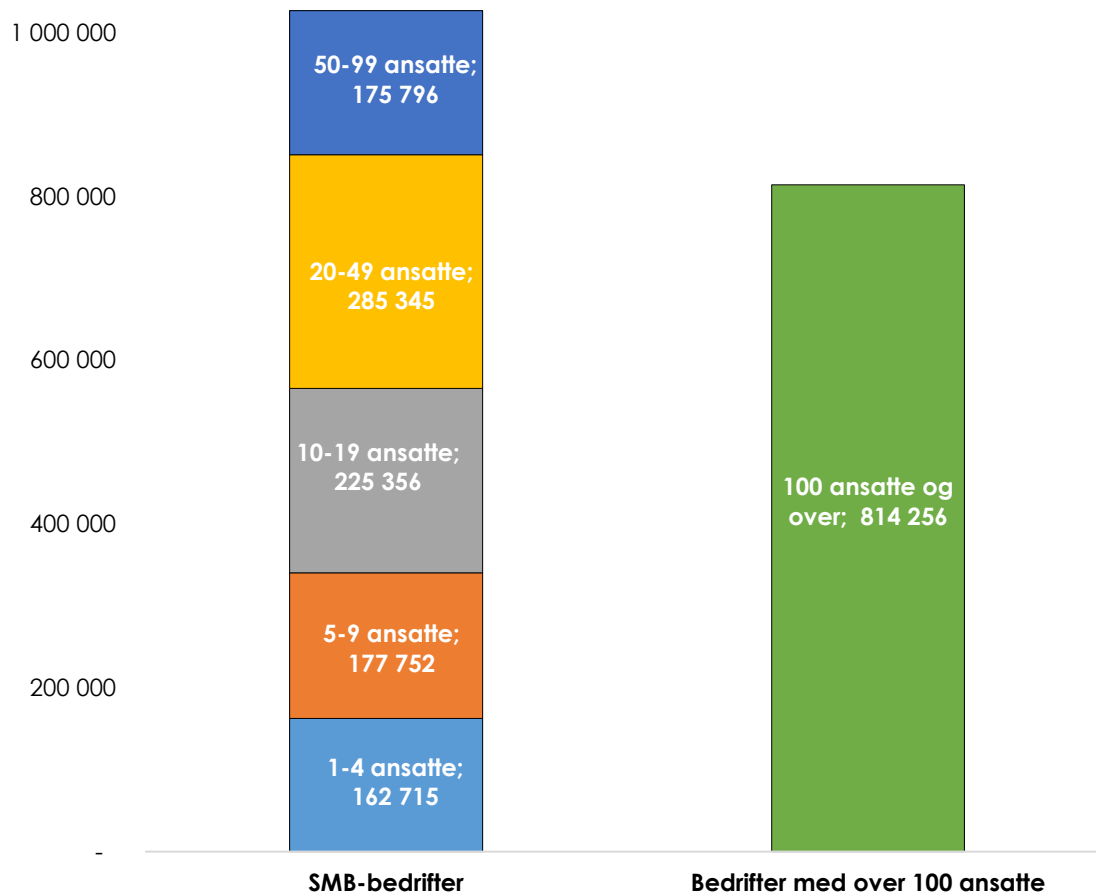

Kilde:

SSB

Figur 27 bryter igjen ned denne fordelingen på flere størrelsesgrupper etter antall ansatte i foretaket, der en ser at sysselsettingen i SMB-bedrifter lå på rett overkant av 1 million ansatte totalt i 2019. Blant SMB-bedriftene var det flest sysselsatte i bedriftsstørrelsen med mellom 20 og 49 ansatte i 2019, tilsvarende 285 000 ansatte totalt. Nest flest sysselsatte innen SMB-segmentet finner en innen bedrifter med 10 til 19 ansatte (225 000), etterfulgt av bedrifter med 5 til 9 ansatte (178 000). Samme år var det sysselsatt 176 000 personer i bedrifter med 50 til 99 ansatte, mens det var registrert 163 000 sysselsatte i bedrifter med den minste størrelsesgruppen på 1 til 4 ansatte. Sysselsettingsandelen på 44 prosent fra figur 26 som illustrerer store bedrifter med 100 eller flere ansatte utgjorde hele 814 000 årsverk i norske foretak i 2019.

Figur 27: Fordeling av sysselsatte i norske foretak, 2019. Inndelt etter størrelsesgruppe. Foretak unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene

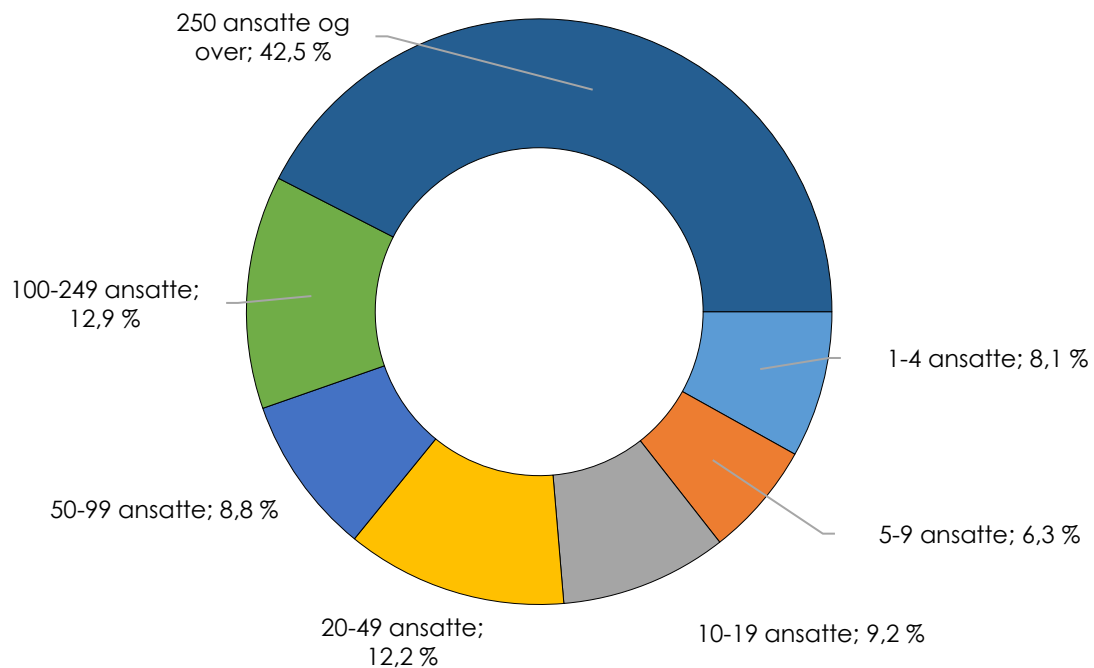

Kilde: SSB

Omsetning

Også innen omsetningen i norske foretak utgjorde SMB-bedriftene en betydelig andel (44,6 prosent) av den totale omsetningen i 2018. Figur 28 viser dette, mens figur 29 viser de faktiske omsetningstallene i SMB-bedrifter og større bedrifter hver for seg. I figur 29 ser man at omsetningen er nokså jevnt fordelt mellom de sju ulike størrelsesgruppene, i noe varierende grad fra 6 til 12 prosent.

Figur 28: Fordeling av omsetning i norske foretak, 2018. Foretak unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene

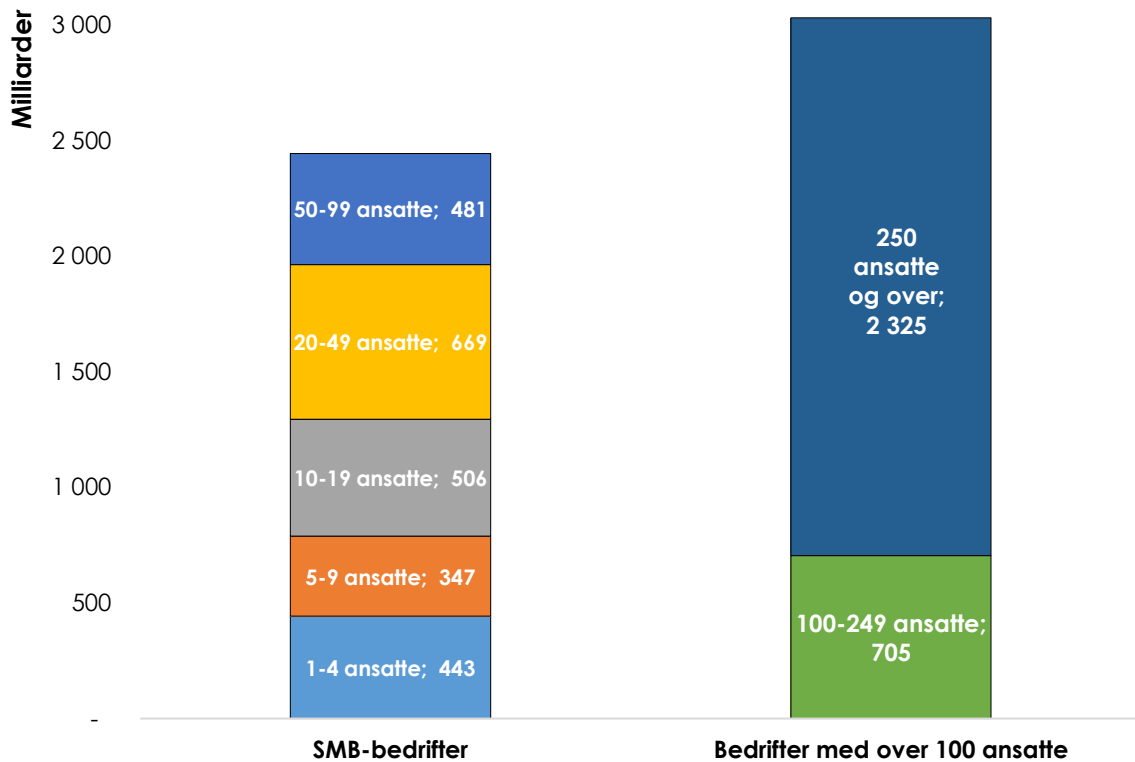

Kilde: SSB

Figur 29 demonstrerer at omsetningen fra SMB-bedriftene var høyere enn de store bedriftene i både 2014 og 2016, med en total omsetning på henholdsvis 2 900 og 2 580 mrd. kroner disse årene. Disse omsetningstallene er unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene, men illustrerer likevel at bidragene fra SMB-bedriftene er svært høye. I 2018 befant den totale omsetningen i SMB-bedriftene seg på 2 840 mrd. For sistnevnte tilsvarte dette rett i overkant av to utgiftssider i det norske statsbudsjettet samme år³, noe som illustrerer at SMB-bedriftene skaper enorme verdier og er avgjørende for det norske velferdssamfunnet.

³ Utgiftssiden på statsbudsjettet (utenom lånetransaksjoner) utgjorde totalt 1.325 milliarder kroner i 2018.

Figur 29: Omsetning i norske foretak, 2018. Foretak unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene. Mrd. kroner

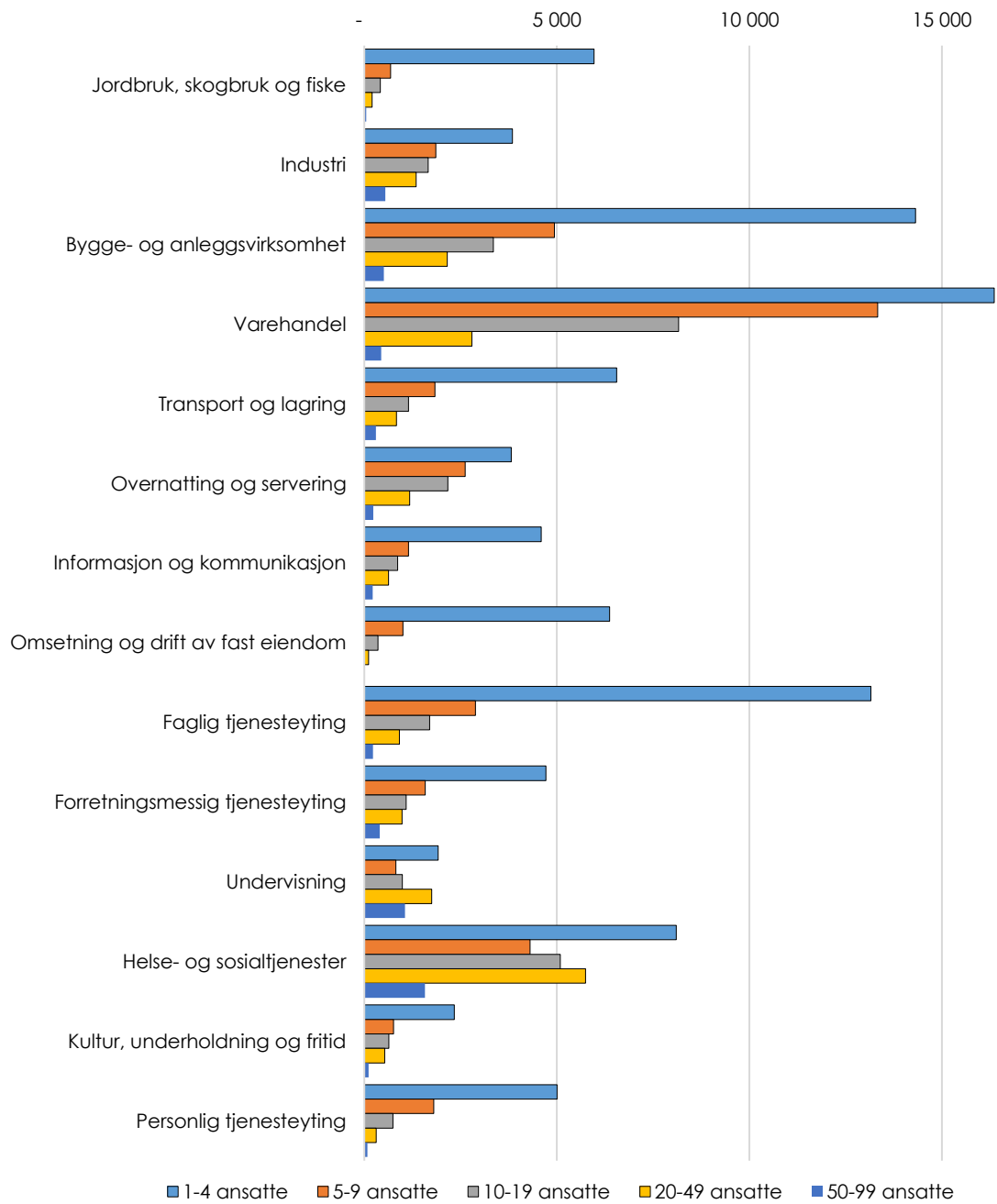

Kilde: SSB

Næringsfordeling

Figur 30 viser næringsfordelingen av registrerte virksomheter i starten av 2020. Det var soleklart flest virksomheter med ingen ansatte innenfor samtlige av de næringene som er presentert i figuren. En finner det høyeste tallet virksomheter med ingen ansatte innen jordbruk, skogbruk og fiske, med hele 58 500 virksomheter i 2020. Når det gjelder virksomheter med 1-4 ansatte eksisterte det et stort antall av disse innen bygg og anlegg (14 300), varehandelen (16 400) og faglig tjenesteyting (13 000). Videre var det også klart flest virksomheter med både 5 til 9 og 10 til 19 registrerte ansatte innen varehandelen (13 300 og 8 200), mens det blant annet var nest flest virksomheter med 10 til 19 ansatte i helse- og sosialtjenester.

Figur 30: Fordeling av virksomheter i norske næringer med under 100 ansatte, 2020. Inndelt etter størrelsesgruppe.

Kilde: SSB

APPENDIKS

Antall virksomheter i Norge, 2015-2020. Inndelt etter størrelsesgrupper.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ingen ansatte	337 342	366 444	369 630	377 051	379 855	387 923
1-4 ansatte	114 556	91 273	95 307	98 331	99 658	100 326
5-9 ansatte	40 645	41 159	41 085	41 757	41 732	41 438
10-19 ansatte	28 087	29 614	29 324	29 662	30 026	30 051
20-49 ansatte	18 146	20 712	20 359	20 654	20 774	21 062
50-99 ansatte	5 372	6 181	5 916	6 133	6 329	6 334
100 - 249 ansatte	2 400	2 790	2 689	2 715	2 768	2 831
250 ansatte og over	684	786	744	764	814	845
Alle størrelsesgrupper	547 232	558 959	565 054	577 067	581 956	590 810

Kilde: SSB

Fordeling av antall registrerte virksomheter med ansatte i Norge, 2015-2020. Inndelt etter størrelsesgrupper.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
1-4 ansatte	54,6 %	47,4 %	48,8 %	49,2 %	49,3 %	49,4 %
5-9 ansatte	19,4 %	21,4 %	21,0 %	20,9 %	20,6 %	20,4 %
10-19 ansatte	13,4 %	15,4 %	15,0 %	14,8 %	14,9 %	14,8 %
20-49 ansatte	8,6 %	10,8 %	10,4 %	10,3 %	10,3 %	10,4 %
50-99 ansatte	2,6 %	3,2 %	3,0 %	3,1 %	3,1 %	3,1 %
100 - 249 ansatte	1,1 %	1,4 %	1,4 %	1,4 %	1,4 %	1,4 %
250 ansatte og over	0,3 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %

Kilde: SSB

**Antall registrerte foretak og fordeling av sysselsatte i norske foretak, 2014-2019.
Inndelt etter størrelsesgruppe. Foretak unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene.**

Foretak						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ingen ansatte	262 264	258 958	278 593	276 807	280 216	280 065
1-4 ansatte	87 346	90 146	77 782	81 452	83 203	84 908
5-9 ansatte	24 974	25 683	26 747	26 858	27 023	26 944
10-19 ansatte	14 779	15 140	16 551	16 446	16 659	16 761
20-49 ansatte	8 215	8 368	9 592	9 378	9 550	9 669
50-99 ansatte	2 160	2 236	2 434	2 353	2 463	2 574
100 ansatte og over	1 956	1 982	2 062	2 071	2 111	2 141
Foretak i alt	401 694	402 513	413 761	415 365	421 225	423 062
Ansatte						
Ingen ansatte	-	-	-	-	-	-
1-4 ansatte	167 782	171 822	152 753	158 497	160 516	162 715
5-9 ansatte	164 065	168 573	176 204	176 703	177 966	177 752
10-19 ansatte	198 851	203 890	222 748	221 032	223 746	225 356
20-49 ansatte	241 760	245 740	281 730	276 397	280 731	285 345
50-99 ansatte	146 983	152 731	166 414	160 610	167 789	175 796
100 ansatte og over	752 627	762 530	794 870	778 751	793 427	814 256
Foretak i alt	1 672 068	1 705 286	1 794 719	1 771 990	1 804 175	1 841 220

Kilde: SSB

Fordeling av registrerte i norske foretak, 2014-2019. Inndelt etter størrelsesgruppe. Foretak unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1-4 ansatte	10,0 %	10,1 %	8,5 %	8,9 %	8,9 %	8,8 %
5-9 ansatte	9,8 %	9,9 %	9,8 %	10,0 %	9,9 %	9,7 %
10-19 ansatte	11,9 %	12,0 %	12,4 %	12,5 %	12,4 %	12,2 %
20-49 ansatte	14,5 %	14,4 %	15,7 %	15,6 %	15,6 %	15,5 %
50-99 ansatte	8,8 %	9,0 %	9,3 %	9,1 %	9,3 %	9,5 %
100 ansatte og over	45,0 %	44,7 %	44,3 %	43,9 %	44,0 %	44,2 %

Kilde: SSB

Omsetning i norske foretak, 2014-2018. Inndelt etter størrelsesgruppe. Foretak unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene.

	2014	2015	2016	2017	2018
0 sysselsatte	773 934 743 000	364 410 854 000	368 626 741 000	380 977 581 000	398 622 199 000
1-4 sysselsatte	406 812 001 000	402 010 613 000	419 435 015 000	432 624 315 000	443 031 491 000
5-9 sysselsatte	307 621 618 000	301 264 403 000	318 052 197 000	329 140 728 000	346 557 444 000
10-19 sysselsatte	412 944 293 000	429 879 424 000	459 091 101 000	475 435 372 000	505 611 007 000
20-49 sysselsatte	571 359 027 000	592 260 857 000	610 620 672 000	643 425 971 000	668 677 850 000
50-99 sysselsatte	428 969 316 000	413 893 818 000	407 034 902 000	434 854 897 000	480 708 352 000
100-249 sysselsatte	583 502 487 000	585 562 163 000	631 642 370 000	651 112 009 000	705 261 037 000
250 sysselsatte og over	2 075 389 632 000	2 010 114 984 000	1 861 187 164 000	2 045 409 857 000	2 325 294 368 000
Sysselsatte med ansatte totalt	4 786 598 374 000	4 734 986 262 000	4 707 063 421 000	5 012 003 149 000	5 475 141 549 000

Kilde: SSB

Fordeling av omsetning i norske foretak med registrerte ansatte, 2014-2018.
Inndelt etter størrelsesgruppe. Foretak unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene.

	2014	2015	2016	2017	2018
1-4 sysselsatte	8,5 %	8,5 %	8,9 %	8,6 %	8,1 %
5-9 sysselsatte	6,4 %	6,4 %	6,8 %	6,6 %	6,3 %
10-19 sysselsatte	8,6 %	9,1 %	9,8 %	9,5 %	9,2 %
20-49 sysselsatte	11,9 %	12,5 %	13,0 %	12,8 %	12,2 %
50-99 sysselsatte	9,0 %	8,7 %	8,6 %	8,7 %	8,8 %
100-249 sysselsatte	12,2 %	12,4 %	13,4 %	13,0 %	12,9 %
250 sysselsatte og over	43,4 %	42,5 %	39,5 %	40,8 %	42,5 %

Kilde: SSB

Fordeling av virksomheter i norske næringer, 2020. Inndelt etter størrelsesgruppe.

	Ingen ansatte	1-4 ansatte	5-9 ansatte	10-19 ansatte	20-49 ansatte	50-99 ansatte	100 - 249 ansatte	250 ansatte og over	Virksomheter i alt
Jordbruk, skogbruk og fiske	58 564	5 963	681	420	201	47	10	-	65 886
Bergverksdrift og utvinning	898	257	124	117	99	45	44	52	1 636
Industri	11 983	3 846	1 860	1 661	1 345	545	315	105	21 660
Krafftforsyning	1 080	302	153	138	142	42	19	6	1 882
Vannforsyning, avløp og renovasjon	1 196	359	265	236	205	46	16	1	2 324
Bygge- og anleggsvirksomhet	44 112	14 315	4 941	3 355	2 158	509	182	35	69 607
Varehandel, reparasjon av motorvogner	30 425	16 361	13 330	8 165	2 793	436	129	30	71 669
Transport og lagring	14 973	6 556	1 832	1 151	833	301	136	67	25 849
Overnattings- og serveringsvirksomhet	6 952	3 815	2 619	2 173	1 177	234	77	6	17 053
Informasjon og kommunikasjon	16 014	4 598	1 152	865	629	221	97	39	23 615
Finansiering og forsikring	2 275	1 050	458	307	223	76	54	25	4 468
Omsetning og drift av fast eiendom	49 712	6 372	1 003	354	114	15	9	-	57 579
Faglig, vitenskapelig og teknisk tjenesteyting	44 632	13 158	2 886	1 694	913	224	107	46	63 660
Forretningsmessig tjenesteyting	19 654	4 719	1 584	1 091	978	404	241	70	28 741
Offentlig administrasjon og forsvar, trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	596	1 009	861	862	923	370	253	101	4 975
Undervisning	12 591	1 915	818	989	1 748	1 055	300	61	19 477
Helse- og sosialtjenester	29 026	8 105	4 302	5 089	5 744	1 573	763	187	54 789
Kultur, underholdning og fritid i alt	24 616	2 336	757	635	528	112	52	11	29 047
Personlig tjenesteyting	15 270	5 006	1 803	744	309	79	27	3	23 241
Lønnet arbeid i private husholdninger	19	5	-	-	-	-	-	-	24
Internasjonale organer	-	2	4	2	-	-	-	-	8
Uoppgift	3 335	277	5	3	-	-	-	-	3 620
Alle næringer	387 923	100 326	41 438	30 051	21 062	6 334	2 831	845	590 810

Kilde: SSB

Besøksadresse: Apotekergata 10, 0180 Oslo

E-post: vinje@nyanalyse.no

Hjemmeside: www.nyanalyse.no